

KANSANELÄKELAITOS

Terveysosasto

Kuntoutusryhmä

**KELAN AVO- JA LAITOSMUOTOISEN
KUNTOUTUKSEN STANDARDI**

YLEINEN OSA

**Voimassa 1.1.2016 alkaen
Päivitetty 25.1.2016**

SISÄLLYS

1	YLEISET PERIAATTEET	3
1.1	Standardin voimassaolo.....	3
1.2	Standardin käyttötarkoitus ja tavoitteet	3
1.3	Hyvä kuntoutuskäytäntö.....	4
1.4	ICF Kelan kuntoutuksessa	5
2	KUNTOUTUJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET	5
2.1	Kuntoutuksen toteutus	5
2.2	Kuntoutukseen osallistumisen peruminen tai kuntoutuksen keskeyttäminen	6
2.3	Kieli ja tulkin käyttö kuntoutuksessa	6
2.4	Omaiset, läheiset ja henkilökohtaiset avustajat.....	7
3	KUNTOUTUKSEN TOTEUTTAMINEN	7
3.1	Kuntoutuksen suunnittelu.....	7
3.1.1	Hoitavan tahon laatima suunnitelma	7
3.1.2	Kuntoutusta edeltävät toimenpiteet	8
3.1.3	Kuntoutujan tietojen ja kuntoutusasiakirjojen käsittely.....	9
3.2	Kuntoutuksen sisältö ja rakenne	11
3.2.1	Kuntoutuksen toteutusmuodot ja kuntoutuspäivän tai käyntikerran toteutus	12
3.2.2	Kuntoutuksen alku- ja päätösvaihe	12
3.2.3	Kuntoutuksen jaksottaminen	13
3.2.4	Kuntoutuksen sisältö ja kuntoutusohjelma	13
3.2.5	Arviointi	14
3.2.6	Kuntoutuspalaute	15
3.3	Henkilöstö.....	16
3.3.1	Henkilöstön käyttö kurssin toteutuksessa	17
3.3.2	Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana.....	17
3.3.3	Vertaistukihenkilöt ja kokemusasiantuntijat.....	18
3.4	Asiakasturvallisuus	18
3.4.1	Vakuutusturva	18
3.4.2	Ohjelmien aikainen valvonta	19
3.4.3	Ensiapupäivystys	19
3.4.4	Allasvalvonta	20
3.4.5	Ratsastuspalveluiden turvallisuus	20
3.4.6	Menettelyohjeet erityistilanteissa.....	20
3.4.8	Pelastussuunnitelma	21
3.5	Luvat, tilat, laitteet ja ravinto.....	22
3.5.1	Luvat.....	22
3.5.2	Kuntoutustilat ja -laitteet sekä hoito- ja apuvälineet	22
3.5.3	Majoitus	24
3.5.4	Ravinto.....	24
3.6	Raportointi ja seuranta.....	25
3.6.1	Raportointi.....	25
3.6.2	Palveluntuottajan laadunhallinta ja seuranta	26
3.7	Markkinointi.....	27
3.8	Kurssien siirtäminen tai peruminen	27
4	KELAN TEHTÄVÄT	30
4.1	Kuntoutuspalvelujen hankinnan periaatteet	30
4.1.1	Tarjouskilpailu	30
4.1.2	Sopimukset	30

4.1.3	Alihankinta	30
4.2	Kuntoutusasian vireilletulo ja hakemuksen käsittely.....	31
4.2.1	Päätöksestä tiedottaminen.....	31
4.2.2	Jatkotoimenpiteet.....	31
4.2.3	Kuntoutuskustannusten laskuttaminen ja maksaminen.....	32
4.3	Tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö	32
4.4	Auditointi.....	33
LIITTEET		34
LIITE 1 AMMATTI- JA TEHTÄVÄNIMIKKEET		34
LIITE 2 KÄSITTEET		44
LIITE 3 KUNTOUTUSPALVELUIHIN SOVELLETTAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA JULKAISUJA		50

1 YLEISET PERIAATTEET

1.1 Standardin voimassaolo

Avo- ja laitospuotoisen kuntoutuksen standardit ovat kaksiosaisia: kaikkia palvelulinjoja koskeva yleinen osa ja palvelulinjakohtaiset osat. Nämä osat täydentävät toisiaan, eikä niitä voi soveltaa erillisinä Kelan järjestämää kuntoutusta toteutettaessa. Standardin kaikkia palvelulinjoja koskeva yleinen osa ja palvelulinjakohtaiset osat muodostavat yhdessä hankintalaissa määritellyn teknisen eritelmän.

Tämä Kelan avo- ja laitospuotoisen kuntoutuksen standardin yleinen osa koskee avo- ja laitospuotoisen kuntoutuksen palvelulinjoja, jotka tulevat voimaan 1.1.2016 ja joita toteutetaan

- ammatillisena kuntoutuksena
- vaativana lääkinällisenä kuntoutuksena
- harkinnanvaraisena ammatillisena tai lääkinällisenä kuntoutuksena.

Standardin yleinen osa ei koske Kelan vaikeavammaisten avoterapioita. Niitä koskee erillinen Kelan avoterapiastandardi.

1.2 Standardin käyttötarkoitus ja tavoitteet

Kela järjestää ja korvaa kuntoutuspalveluja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) perusteella (jäljempänä Kelan kuntoutuslaki tai KKRL).

Kela kehittää ja hankkii kuntoutuspalveluja ja varmistaa niiden laadun. Kelan terveysosaston kuntoutusryhmä vastaa standardin käyttöönotosta ja kehittämisestä. Palveluntuottaja toteuttaa kuntoutuksen yleisen osan ja palvelulinjakohtaisen standardin mukaisesti sekä pyrkii kuntoutuksen mahdollisimman suureen vaikuttavuuteen.

Standardin tavoitteena on turvata Kelan kuntoutujille laadullisesti hyvä kuntoutus oikea-aikaisesti sekä varmistaa kuntoutujan oikeudet. Kuntoutusprosessin laatu on kokonaisuus, jonka muodostavat mm. palvelulinjan standardinmukaisuus, toteutettavaan kuntoutukseen nähden riittävä ja ammattitaitoinen henkilöstö, asianmukaiset ja turvalliset tilat ja laitteet sekä palveluntuottajan kokemus kuntoutustoiminnasta.

Standardin yleinen osa jakautuu viiteen osaan: Yleiset periaatteet, Kuntoutujan oikeudet ja velvollisuudet, Kuntoutuksen toteuttaminen ja Kelan tehtävät sekä Liitteet. Liitteitä ovat Ammatti- ja tehtävänimikkeet, Käsitteet sekä Lait ja asetukset. Liitteissä esitetyt määrittelyt koskevat Kelan standardien mukaisesti toteutettavaa kuntoutusta. Standardin yleisessä osassa esitetään kaikkia palvelulinjoja koskevat yhteiset laatuvaatimukset. Standardin yleisessä osassa on kerrottu erikseen, mitkä asiat on määritelty palvelulinjakohtaisessa osassa kokonaan tai minkä asioiden osalta palvelulinjakohtaisessa osassa voi olla tarkennuksia. Näiden edellä mainittujen tarkennusten osalta palveluntuottaja noudattaa palvelulinjakohtaisen standardin osan kuvausta.

Palvelulinjakohtainen standardi on kuntoutusmuodon toteuttamisen, sisällön ja henkilöstön kuvaus. Palveluntuottaja toteuttaa palvelulinjan standardin mukaisesti tietylle kuntoutujalle. Kelan avo- ja laitospalveluisten kuntoutusten palvelulinjojen kuvauksissa määritellään Kelan järjestämän kuntoutuksen palvelulinjakohtaiset laatuvaatimukset.

Kelan järjestämää kuntoutusta koskevassa lainsäädännössä ja Kelan sisäisissä etuusohjeissa määritellään, kenelle ja mitä kuntoutusta Kela järjestää ja mitä kuntoutukseen liittyviä muita etuuksia (esimerkiksi kuntoutusraha, matkakorvaukset ja yöpymisraha) kuntoutujalla on oikeus saada. Kelan kuntoutukseen liittyvien etuuksien maksamisesta saa tietoa mm. Kelan toimistoista, Kelan palvelunumerosta www.kela.fi/palvelunumerot tai Kelan internetsivulta www.kela.fi.

1.3 Hyvä kuntoutuskäytäntö

Kelan järjestämä kuntoutus perustuu hyvään kuntoutuskäytäntöön, vaikuttavuustuloksiin sekä käytettävissä olevaan tutkimustietoon. Hyvällä kuntoutuskäytännöllä tarkoitetaan sitä kuntoutuskäytäntöä, jota Kelan ja julkisen terveydenhuollon kuntoutuksessa yleisesti hyväksyttynä noudatetaan. Yleisesti hyväksytyksi kuntoutus katsotaan vakiintuneen ja kokemusperäisesti perustellun kuntoutuskäytännön tai tieteellisen vaikuttavuustiedon perusteella (KKRL 10 § ja HE 3 / 2005¹).

Hyvää kuntoutuskäytäntöä on kuvattu kirjassa Hyvän kuntoutuskäytännön perusta².

Kuntoutusta toteutettaessa otetaan huomioon kuntoutujan kuntoutustarpeet ja tavoitteet, voimavarat ja vahvuudet sekä työ- ja elämäntilanne. Kuntoutustarpeen varhaiseksi toteamiseksi ja kuntoutuksen onnistumiseksi on tärkeää, että kaikki osapuolet ovat aktiivisia ja huolehtivat yhteistyössä kuntoutuksen ohjaamisesta ja kuntoutuksesta sekä mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Kuntoutuja osallistuu kuntoutuksensa suunnitteluun sen eri vaiheissa. Kuntoutus on kuntoutujan tavoitteita tukevaa yhteistyötä kuntoutujan, hänen perheensä, Kelan, hoidosta vastaavan yksikön, palveluntuottajan sekä muiden kuntoutukseen läheisesti liittyvien tahojen kanssa.

Kuntoutujan kuntoutusprosessi sisältää hoidosta vastaavan tahon tekemän kuntoutujan toimintakyvyn kuvauksen ja siihen liittyvän kuntoutustarpeen arvioinnin ja suunnittelun sekä tavoitteiden asettamisen. Näiden lisäksi kuntoutusprosessiin kuuluu kuntoutuksen hakeminen Kelasta, kuntoutuspäätös, kuntoutuksen toteutus, kuntoutuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen ja kuntoutuksen seuranta. Lisäksi siihen kuuluvat jatkotoimenpiteet hoitotahon ja tarvittaessa muiden tahojen kanssa, jos jatkotoimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi työ- ja toimintakyvyn säilymiseen ja työllistymiseen liittyvät toimenpiteet.

---

¹ Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

² Paltamaa J, Karhula M, Suomela-Markkanen T, Autti-Rämö I, toim. Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisen kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Helsinki: Kela, 2011. Osa V, luku 17)

1.4 ICF Kelan kuntoutuksessa

ICF, toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus, valmistui monikansallisena ja moniammatillisena yhteistyönä WHO:ssa vuonna 2001. Suomennos otettiin käyttöön vuonna 2004 ja sähköinen versio vuonna 2014 (www.julkari.fi).

Toimintakyky käsittää kehon toiminnot, rakenteet, yksilön suoritukset sekä osallistumisen yhteiskunnan ja oman elämän toimintoihin. Toimintakyky on moniulotteinen, terveydentilan, sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta muuttuva kokonaisuus. Sitä tulee tarkastella arjen näkökulmasta. Kuntoutuksen avulla tuetaan kuntoutujaa, jotta hän voi toteuttaa tavoitteitaan arjessaan ja ylläpitää työ-, opiskelu- ja toimintakykyään.

Palveluntuottaja hyödyntää Kelan kuntoutuksessa ICF-viitekehystä. Palveluntuottaja ja kuntoutuja hahmottavat kokonaisvaltaisesti kuntoutujan toimintakyvyn, sen muutokset ja niihin vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutussuhteet. ICF-viitekehys tukee kuntoutujan tavoitteiden asettamista.

Lisätietoja löytyy Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuilta www.thl.fi.

2 KUNTOUTUJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Se, mitä myöhemmin sanotaan kuntoutujan oikeuksista ja velvollisuuksista, koskee soveltuvin osin huoltajaa, muuta omaista tai läheistä tai edunvalvojaa, jos kuntoutuja ei alaikäisyytensä tai sairautensa vuoksi pysty huolehtimaan oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Lapsen vanhemmilla tai muulla huoltajalla on vanhempien oikeudet ja vastuu lapsesta myös kuntoutuksen aikana.

2.1 Kuntoutuksen toteutus

Kuntoutujalla on oikeus standardin yleisen ja palvelulinjakohtaisen osan mukaiseen laadukkaaseen kuntoutukseen. Kuntoutuksen tulee olla hyvän kuntoutuskäytännön mukaista ja perustua palvelulinjakohtaisessa standardissa vaadittujen ammattihenkilöiden erityisasiantuntemukseen ja -osaamiseen. Kuntoutus on järjestettävä siten, että kuntoutujan ihmisarvoa kunnioitetaan ja että hänen yksityisyyttään suojellaan. Kuntoutusjakson ryhmäkeskusteluissa ei tule käsitellä yksittäisen kuntoutujan asioita ilman tämän lupaa. Kuntoutuksessa kunnioitetaan kuntoutujan kulttuuria.

Kuntoutuja sitoutuu kuntoutukseen sekä osallistuu aktiivisesti kuntoutuksensa tavoitteiden asettamiseen ja kuntoutuksensa toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Kuntoutuksen tuloksellisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että kuntoutuja sitoutuu noudattamaan kuntoutuksen aikaista suunnitelmaa. Suunnitelman mahdollisista muutostarpeista kuntoutuja voi keskustella palvelulinjakohtaisen standardin työryhmän tai työparin jäsenen kanssa. Kela ja palveluntuottaja ottavat huomioon myös muut kuntoutujan toiveet siten, että ne tukevat hänen kuntoutumistaan.

Kuntoutuja voi tarpeen mukaan olla yhteydessä Kelaan kuntoutukseen liittyvissä asioissa.

Asiakkaan valinta

Kuntoutuspalveluissa kuntoutujan mahdollisuus valita palveluntuottaja riippuu siitä, onko kuntoutuspalvelun hankinta tehty valtakunnallisesti vai alueellisesti erityisvastuualueittain (erva). Valtakunnallisesti hankituissa kuntoutuspalveluissa kuntoutuja voi valita palveluntuottajan koko valtakunnan alueelta. Alueellisesti hankituissa kuntoutuspalveluissa asiakas voi valita kuntoutuspalveluntuottajan pääsääntöisesti siltä erva-alueelta, jossa hän asuu. Palvelulinjakohtaisessa standardissa voi olla asiakkaan valintaa koskevia tarkennuksia.

Kuntoutujan palaute

Kuntoutuja voi antaa kirjallisen ja/tai suullisen palautteen saamastaan kuntoutuksesta palveluntuottajalle tai Kelalle. Palveluntuottaja ottaa huomioon kuntoutuksen aikana annetun palautteen ja kirjaa sen kuntoutujan asiakirjoihin. Jos kuntoutuja antaa asiakaspalautetta Kelalle, palveluntuottaja ei kirjaa sitä kuntoutujaa koskeviin asiakirjoihin.

Itse maksettavat hoidot ja terapiat

Kuntoutuja voi halutessaan omalla kustannuksellaan ostaa palveluntuottajalta hoitoja tai terapioiden, jos palveluntuottajalla on mahdollisuus tarjota niitä. Itse maksettavat hoidot ja terapiat eivät saa estää standardien mukaisen kuntoutuksen toteuttamista.

2.2 Kuntoutukseen osallistumisen peruminen tai kuntoutuksen keskeyttäminen

Kuntoutujan on peruttava osallistumisensa kuntoutukseen, jos hän ei voi aloittaa myönnettyä kuntoutusta. Peruminen tulee tehdä 7 vuorokauden kuluessa siitä, kun kuntoutuja on saanut tiedon kuntoutuksen ajankohdasta. Määräajan jälkeen kuntoutuja voi perua osallistumisensa kuntoutukseen vain, jos työkyvyttömyys, työ tai muu hyväksyttävä syy estää kuntoutuksen aloittamisen. Peruminen on tehtävä välittömästi, kun kuntoutuja on saanut tiedon esteestä. Ilmoitus perumisesta tulee tehdä Kelaan, josta tieto välitetään palveluntuottajalle. (KKRL 43 § 4 mom.)

Jos kuntoutus keskeytyy, kuntoutujan tulee ilmoittaa asiasta viipymättä Kelaan. (KKRL 43 § 3 mom.)

2.3 Kieli ja tulkin käyttö kuntoutuksessa

Kuntoutujalla on oikeus käyttää kansallista äidinkieltään (suomi tai ruotsi) kuntoutuksen aikana sekä kuntoutuksen toteuttamiseen liittyvissä muissa tilanteissa. Ruotsia kansallisena äidinkielenään käyttävän kuntoutujan kielelliset oikeudet turvataan siten kuin kielilaisissa (423/2003) säädetään. Esimerkiksi jos kuntoutuspalvelua ei toteuteta ruotsiksi, ruotsia kansalliskielenä käyttävällä kuntoutujalla on oikeus tulkkaukseen.

Saamenkielisten kielelliset oikeudet kuntoutuksessa turvataan siten kuin saamen kielilaisissa säädetään (1086/2003). Lisäksi kuulonäkövammaisella, kuulovammaisella

tai puhevammaisella on oikeus saada tulkitsemis- ja käännösapua siten kuin vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa (133/2010) säädetään.

Tarvittaessa kuntoutuja voi käyttää muuta kuin edellä mainittua kieltä tulkin välityksellä siltä osin kuin kuntoutuksen toteuttaminen sitä edellyttää. Kela huolehtii tulkin järjestämisestä kuntoutukseen ja korvaa tulkkauksesta aiheutuvat kustannukset.

2.4 Omaiset, läheiset ja henkilökohtaiset avustajat

Omaisella tarkoitetaan kuntoutujan lähiomaisia, joita voivat olla hänen vanhempansa, lapsensa, sisaruksensa tai avio- tai avopuolionsa. Läheinen voi olla esimerkiksi lasta tai aikuista huoltava tai hänen päivittäiseen hoitoonsa osallistuva henkilö tai lapsen kanssa asuvan vanhemman avo- tai aviopuoliso tai avo- tai aviopuolison lapset. Henkilökohtainen avustaja tai muu lähiverkoston toimija ei voi osallistua kuntoutukseen läheisenä.

Omainen tai läheinen osallistuu kuntoutukseen, jos tämän osallistuminen sisältyy palvelulinjaan ja osallistuminen on tarpeen kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tarpeellisena omaisille tai läheisille järjestettävänä kuntoutuksena voidaan pitää sellaisten valmiuksien antamista, jotka tukevat kuntoutujan kuntoutumista.

Perusteet omaisten tai läheisten osallistumiselle ilmenevät kuntoutujan B-lääkärintlausunnosta tai kuntoutussuunnitelmasta tai muusta vastaavasta selvityksestä tai kuntoutujan asiakirjoista.

Omaiset tai läheiset eivät osallistu Kelan kustantamana kuntoutukseen henkilökohtaisina avustajina. Palvelulinjakohtaisissa osissa voi olla tarkennuksia omaisten ja läheisten osuuteen kuntoutuksessa.

Palveluntuottaja huolehtii siitä, että kuntoutuksessa on riittävästi avustavaa henkilökuntaa kuntoutujia varten. Palvelulinjassa määritellään, jos avustavaa henkilökuntaa käytetään kyseisen palvelulinjan toteutuksessa.

3 KUNTOUTUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Kuntoutuksen suunnittelu

3.1.1 Hoitavan tahon laatima suunnitelma

Hoitava taho laatii kuntoutujalle kuntoutusta varten B-lääkärintlausunnon tai vaikeavammaiselle henkilölle kuntoutussuunnitelman.

B-lääkärintlausunto tai vastaavat tiedot sisältävä lääketieteellinen selvitys

Harkinnanvaraiseen ja ammatilliseen kuntoutukseen hakevan kuntoutujan lääketieteellinen ja psykososiaalinen tila on selvitettävä riittävän tarkasti. Samoin hakijan ongelmat ja kuntoutustarve on määriteltävä ennen hänen valitsemistaan kuntoutukseen. Jos kyseessä ovat vaikeista toimintahäiriöistä tai sairauksista aiheutuvat on-

gelmat, kuntoutuksen ajankohta ja kuntoutus on suunniteltava huolellisesti suhteessa meneillään olevaan hoitoprosessiin.

Kuntoutussuunnitelma

Vaativa lääkinällinen kuntoutus perustuu hoitavan tahon laatimaan kuntoutussuunnitelmaan kuntoutujalle. Hoitava taho laatii kirjallisen kuntoutussuunnitelman vähintään yhdeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi. Kuntoutuja ja/tai hänen omaisensa tai läheisensä sekä mahdollisuuksien mukaan terapeutit osallistuvat kuntoutussuunnitelman laatimiseen ja tarkistamiseen. Kuntoutussuunnitelman tekee lääkäri tai lääkäri ja työryhmä yhdessä, ja sen allekirjoittaa lääkäri.

Kuntoutussuunnitelma tehdään lomakkeelle KU 207 Kuntoutussuunnitelma vaikeavammaisen lääkinällistä kuntoutusta varten. Kuntoutussuunnitelmassa hoitava taho kuvaa kuntoutujan työ- ja toimintakyvyn rajoittumisen tai sen uhkan sekä yksilölliset ja konkreettiset pitkän ja lähiajan kuntoutustavoitteet. Hoitava taho ottaa huomioon kuntoutuksen suunnittelussa kuntoutujan kokonaistilanteen siten, että eri kuntoutustoimenpiteistä syntyvä kokonaisuus ja intensiivistä työskentelyä vaativien erilaisten tavoitteiden määrä ovat kohtuullisia ja tarkoituksenmukaisia. Suunnitelmassa perustellaan haetun kuntoutuksen ajankohtainen tarve sekä se, miten haetulla toimenpiteellä voidaan tukea kuntoutukselle asetettuja tavoitteita.

3.1.2 Kuntoutusta edeltävät toimenpiteet

Palveluntuottaja varmistaa Kelasta toimitettujen asiakirjojen perusteella, että myönnetty kuntoutus ja sen ajoitus sopivat kuntoutujalle. Jos asiakirjojen perusteella kuntoutus ei ole sairauden tai vamman kannalta kuntoutujalle sopiva, palveluntuottaja ottaa yhteyttä Kelan toimistoon.

Esivalinta

Esivalinnan tarkoituksena on saada kurssit toteutettua niin, että saadaan palvelulinjakohtaisen standardin mahdollistamissa rajoissa kokoon ryhmä kuntoutujia, joilla on samankaltaiset kuntoutustarpeet ja -tavoitteet.

Palvelulinjakohtaisissa standardeissa on maininta siitä, onko kyseisessä palvelulinjassa esivalinta. Kurssien esivalintaprosessi ja keskitetty päätöksenteko kuvataan erillisessä muistiossa, joka toimitetaan niille palveluntuottajille, jotka toteuttavat esivalintakursseja.

Palveluntuottajalla on esivalinnan tekevässä ryhmässä vähintään yksi terveydenhuollon ammattihenkilö.

Kutsukirje ja kuntoutusta koskeva ennakkotieto

Kun palveluntuottaja on saanut kuntoutuspäätöksen, se lähettää kuntoutujalle kutsukirjeen ja ennakkotietoa kuntoutuksesta. Kutsukirjeen yhtenä tarkoituksena on käynnistää kuntoutusprosessi. Siinä on kuvattu kuntoutujan oma rooli kuntoutuksessa ja hänen mahdollisuutensa vaikuttaa kuntoutumiseensa.

Kirjeessä on seuraavat asiat:

- kuntoutuksen yleiset tavoitteet sekä kuntoutujan oikeudet ja velvollisuudet
- kuntoutuksen ajankohta, saapumisaika ja ohjeet saapumisesta
- kuntoutuksen sisältö ja rakenne (esimerkiksi esite) ja alustava kuntoutusohjelma
- kuntoutuksen toteutukseen osallistuva henkilöstö ammatti-/tehtävänimikkeittäin ja työskentelytavat sekä kuntoutuksesta vastaavan henkilön yhteystiedot
- tieto kuntoutuksen aikaisesta vakuutusturvasta (ks. luku 3.4.1 Vakuutusturva)
- tieto kuntoutuksen toteutuspaikasta (esim. esite) ja yhteystiedot
- ohjeet kuntoutukseen mukaan otettavista henkilökohtaisista varusteista, lääkkeistä yms.
- muut mahdolliset kuntoutuksen toteutusta tai palveluntuottajaa koskevat tiedot.

Ennakkokysely

Palveluntuottaja pyytää kuntoutujalta ennen kuntoutuksen aloittamista ennakkokyselylomakkeella tai haastattelemalla tietoja kuntoutuksen toteuttamista varten. Kuntoutujalta kysytään tietoja mm. seuraavista asiakokonaisuuksista:

- henkilökohtaiset kuntoutuksen tavoitteet ja toiveet
- kuntoutujan kokemaa fyysistä ja psyykkistä terveydentilaa
- muistiin, tarkkaavaisuuteen sekä hahmottamiseen liittyvät asiat
- sosiaalinen elämäntilanne (esim. perhe- ja muut ihmissuhteet), harrastukset
- työhön tai opiskeluun liittyvät asiat
- sosiaaliseen toimintakykyyn liittyvät asiat esimerkiksi kommunikaatio
- arjessa toimiminen (esimerkiksi liikkuminen, apuvälineiden käyttö, avun tarvitseminen)
- erityistarpeet (esimerkiksi allergia, erityisruokavalio, kulttuuriin liittyvät kysymykset)
- mahdolliset muut palveluntuottajan kysymykset

Palveluntuottaja voi lähettää ennakkokyselylomakkeen mukana muita arviointi- ja kyselylomakkeita.

Palveluntuottajalla on nämä tiedot ennen kuntoutuksen alkamista. Tarvittaessa palveluntuottaja pyytää lisätietoja kuntoutujalta ja esimerkiksi kuntoutujan luvalla hoitavalta taholta ennen kuntoutuksen alkamista tai sen aikana.

Etukäteissuunnittelu

Palvelulinjakohtaisissa standardeissa määritelty työryhmä tai työpari kokoontuu ennen kuntoutusta ja perehtyy saamiinsa selvityksiin ja kuntoutujien täyttämiin kyselyihin. Ennakkotietojen perusteella työryhmä tai työpari ottaa huomioon kuntoutujan yksilölliset tarpeet kuntoutuksen toteutuksessa. Palvelulinjakohtaisissa standardeissa kohdassa Kuntoutukseen valmistautuminen voi olla tarkempia määrittelyjä.

3.1.3 Kuntoutujan tietojen ja kuntoutusasiakirjojen käsittely

Palveluntuottaja noudattaa toiminnassaan tietosuojaa koskevia lainmukaisia menettelyjä Kelan kuntoutujien potilas- ja henkilötietojen keräämisessä, tietosisällöissä, omassa toiminnassaan, tietojen luovuttamisessa, säilyttämisessä, suojaamisessa,

hävittämisessä ja muussa käsittelyssä. Palveluntuottajalla ei ole oikeutta käyttää kuntoutuksen aikana koottuja salassa pidettäviä tietoja muuhun kuin Kelan asiakaiden kuntoutukseen. Kuntoutujalla on oikeus tarkistaa häntä koskevat kuntoutusprosessiin liittyvät asiakirjat palveluntuottajalta ja/tai Kelasta. Kelan kuntoutusasiakaiden tietojen on oltava erikseen poimittavissa muiden palveluntilaajien tai yksikön muista potilasrekisteritiedoista.

Palveluntuottajalla on laadittuna henkilötietolain velvoittama rekisteriseloste ja tietosuojaseloste kuntoutujien asiakirjojen muodostamasta henkilörekisteristä.

Palveluntuottaja vastaa siitä, että kuntoutujien asiakirjojen ja kuntoutukseen liittyvän muun materiaalin laadinnassa ja säilyttämisessä noudatetaan henkilötietolakia (523/1999), potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (785/1992), sosiaali- ja terveysministeriön asetusta potilasasiakirjoista (298/2009) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia (159/2007). Nämä säännökset koskevat myös ääni-, filmi- ja videotallenteita sekä valokuvia. Tämän lisäksi palveluntuottaja noudattaa sähköisen viestinnän tietosuojasäännöksiä (Tietoyhteiskuntakaari 917(2014)).

Tietojen saaminen ja luovuttaminen

Palveluntuottaja pyytää kuntoutujalta yksilöidyn kirjallisen luvan tätä koskevien kuntoutuksen toteuttamisen kannalta tarpeellisten tietojen hankkimiseen muilta tahoilta, esimerkiksi terveydenhuollosta, ja tietojen luovuttamiseen muille tahoille.

Palveluntuottaja dokumentoi kaikki kuntoutujalta ja/tai omaiselta tai läheiseltä pyydetty yksilöidyt luvat, kuten luvat tietojen hankintaan, puhelimitse tehdyt yhteydenotot, asiakirjojen lähettämisen muille kuin Kelalle ja hoitavalle taholle sekä luvat valokuvaukseen, videointiin ja verkkokuntoutukseen sekä niistä syntyvän materiaalin käyttöön.

Palveluntuottaja ei saa luovuttaa kuntoutujaa koskevia tietoja ulkopuolisille ilman tämän lupaa, ellei laissa ole nimenomaista valtuutusta tietojen luovuttamiseen. Kelalla on oikeus saada ja luovuttaa kuntoutujaa koskevia tietoja Kelan kuntoutuslain 59, 60 ja 63 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Salatun sähköpostin käyttäminen

Jos kuntoutujaa koskevaa tietoa lähetetään sähköpostilla, on käytettävä salattua yhteyttä. Tarkemmat menettelyohjeet löytyvät palveluntuottajien verkkosivuilta osoitteesta www.kela.fi > Yhteistyökumppanit > Kuntoutuspalvelut > Kuntoutuksen palveluntuottajien ohjeet > Vakavista tapaturmista tiedottaminen. Jos palveluntuottajalla ei ole käytössä salattua yhteyttä, tiedot on lähetettävä kirjeitse.

Tietojen luovuttaminen tutkimuksen käyttöön

Palveluntuottaja voi käyttää Kelan kuntoutujien tietoja omassa sisäisessä kehittämissänsä, josta ei tehdä julkaistavia tai muuten levitettäviä raportteja. Palveluntuottajan on pyydettävä kirjallinen lupa sekä kuntoutujilta että Kelan terveysosaston kuntoutusryhmältä kuntoutuksen aikana tai sen jälkeen tehtävään tutkimukseen, jos tutkimuksessa käytetään kuntoutujien tietoja. Tarvittaessa tämä vaatii eettisen toimikunnan lausunnon. Palveluntuottaja ja tutkimuksen toteuttaja (tutkijataho/tutkija) vastaavat, että tarvittava eettisen toimikunnan lausunto on hankittu.

Dokumentaatio

Palveluntuottaja dokumentoi kuntoutujan asiakirjoihin kuntoutuspalvelun toteuttamisen siten, että sen sisältö, laatu, arviointi- ja mittaustulokset, toteutusajankohta sekä kuntoutujan antama palaute voidaan todeta jälkikäteen asianmukaisten merkintöjen perusteella. Palveluntuottaja kirjaa jokaisen yksilö- ja ryhmämuotoisen tapaamiskerran siten, että kuntoutuksen aikaiset tapahtumat voidaan jälkikäteen todentaa. Näitä tapahtumia ovat esimerkiksi kuntoutuksen toteuttaminen, käytetyt menetelmät, verkostoneuvottelut ja käyntikerrat sekä niihin käytetyt tuntimäärät. Myös ryhmässä toteutettu kuntoutus dokumentoidaan kuntoutujan yksilöllisiin asiakirjoihin esimerkiksi liittämällä mukaan kopio toteutuneesta kuntoutusohjelmasta.

Kuntoutusohjelmaan palveluntuottaja merkitsee ohjelman aiheen, siihen käytetyn ajan sekä ohjelman toteuttavan työntekijän nimen ja ammattinimikkeen. Jos kuntoutukseen kuuluu välitehtäviä, palveluntuottaja kirjaa niiden toteutumisen kuntoutujan asiakirjoihin. Kuntoutujan mahdolliset poissaolot kuntoutuksesta ja niiden syyt kuntoutuksesta palveluntuottaja kirjaa siten, että ne voidaan jälkikäteen todentaa.

Palveluntuottaja dokumentoi omaisen osallistumisen kuntoutujan asiakirjoihin silloin, kun omaisella, esimerkiksi pienten lasten vanhemmilla, on tärkeä merkitys kuntoutuksessa. Palveluntuottaja kirjaa kuntoutujan ja omaisen näkemykset, kun niillä on merkitystä kuntoutuksen suunnittelussa ja kuntoutuksen toteuttamiseksi arkiympäristössä. Omaisen kannanotto ei kuitenkaan voi korvata tai ohittaa lääketieteellistä tai muuta terveydenhuollon ammattihenkilön arviota.

Palveluntuottaja ei saa kirjata omaisen yksilöllisiä asioita kuntoutujan asiakirjoihin. Jos kuntoutujan omaiselle tehdään tutkimuksia tai hoitotoimenpiteitä, on omaiselle perustettava omat asiakirjat palveluntuottajan tiedostoihin.

Omaisten yhteisen ohjelman toteutuminen dokumentoidaan kuntoutusohjelmaan. Omaisten osallistuminen kuntoutujan kuntoutusohjelmaan dokumentoidaan kuntoutujan yksilölliseen suunnitelmaan.

Palveluntuottaja toteuttaa dokumentoinnin siten, että jokaisen ryhmään kuuluvan kuntoutujan yksityisyyden suoja säilyy. Dokumentointia hyödynnetään kuntoutujakohtaisessa kuntoutuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä jälkikäteen tapahtuvassa prosessin seurannassa.

Kuntoutukseen liittyvät asiakirjat

Palveluntuottaja huolehtii siitä, että potilasasiamiestiedot ja Kelan standardit ovat selkeästi esillä ja kuntoutujien luettavissa. Jos kuntoutus toteutetaan muualla kuin palveluntuottajan omissa tiloissa, on palveluntuottajalla standardeja ja muita kuntoutuksen kannalta tärkeitä informoivia asioita varten mukanaan esimerkiksi asiakaskansio, johon kuntoutujalla on mahdollisuus tutustua.

3.2 Kuntoutuksen sisältö ja rakenne

Tässä standardissa kuvataan kuntoutuksen sisältöä ja rakennetta yleisesti. Palvelulinjakohtaisissa standardeissa määritellään yksityiskohtaisemmin esimerkiksi kun-

toutuspäivän pituus ja kuntoutuksen ammattihenkilön ohjaaman kuntoutusohjelman kesto.

3.2.1 Kuntoutuksen toteutusmuodot ja kuntoutuspäivän tai käyntikerran toteutus

Kuntoutuksen toteutusmuodot ovat laitosmuotoinen tai avomuotoinen kuntoutus. Kuntoutus toteutetaan palvelulinjasta riippuen joko avo- tai laitosvuorokausina, avopäivänä tai käyntikertoina. Palvelulinjakohtaisessa standardissa voi olla tarkempia määrittelyjä kuntoutuksen toteuttamisesta.

Laitosmuotoinen kuntoutus toteutetaan laitossyksikössä, ja kuntoutukseen sisältyy majoitus. Kuntoutuja ilmoittaa kuntoutushakemuksessaan, osallistuuko hän kuntoutukseen avo- vai laitosmuotoisesti. Jos kuntoutuja valitsee avomuotoisen toteutusmuodon, kuntoutukseen ei kuulu majoitusta ja vapaa-ajan ohjelmaa. Jos laitosmuotoinen kuntoutus sisältää laitosjaksojen lisäksi esimerkiksi käyntikertoja, on kyse edelleen laitosmuotoisesta kuntoutuksesta.

Avomuotoista kuntoutusta toteutetaan avo- tai laitossyksikössä. Avomuotoisella kuntoutuksella tarkoitetaan kuntoutusta, joita ovat

- avojaksot
- käyntikerrat
- avojaksojen ja käyntikertojen yhdistelmät.

Käyntikerta voi olla

- kuntoutujan ja omaisen ryhmämuotoinen käyntikerta kuntoutuspaikassa
- kuntoutujan ja omaisen yksilöllinen käyntikerta kuntoutuspaikassa
- palveluntuottajan edustajan/edustajien käyntikerta esimerkiksi kuntoutujan kotona, työpaikalla tai lähiverkostossa.

Kuntoutujan ja omaisen kuntoutuspäivän ja/tai käyntikerran pituus on kuvattu palvelulinjakohtaisissa standardeissa.

Silloin, kun kuntoutuja saapuu laitosmuotoiseen tai avomuotoiseen kuntoutukseen, jossa on majoitusmahdollisuus, alkamispäivää edeltävänä päivänä esimerkiksi huonojen liikenneyhteyksien vuoksi ja yöpyy laitoksessa, tätä päivää ei katsota kuntoutuspäiväksi.

3.2.2 Kuntoutuksen alku- ja päätösvaihe

Palveluntuottaja kertoo kuntoutuksen ohjelmasta ja kuntoutuksen yleisistä tavoitteista, esittelee henkilöstön, ja -tilat sekä turvallisuusohjeet. Palveluntuottajan henkilöstö luo kuntoutuksen alkuvaiheessa edellytykset aktiivisen yksilö- ja ryhmäprosessin alkamiselle ja päättää kuntoutuksen päätösvaiheessa prosessit hallitusti.

Kuntoutuksen alku- ja päätösvaiheet kuvataan tarkemmin palvelulinjakohtaisissa standardeissa, niin että otetaan huomioon sekä yksilöllinen että ryhmämuotoinen kuntoutus.

3.2.3 Kuntoutuksen jaksottaminen

Palveluntuottaja toteuttaa kuntoutuksen yleensä arkipäivisin (maanantaista lauantaihin). Jaksotetusti toteutetussa kuntoutuksessa alle 7 vuorokauden jaksot ovat pääsääntöisesti arkipäivinä.

Jos kuntoutusjakson keskellä on yksittäisiä arkipäiviä, palveluntuottaja järjestää näinä päivinä arkipäivien ohjelmaa. Kela suosittelee, että kuntoutusta ei järjestetä aattopäivinä, kuten joulun- ja juhannusaattoina.

Palveluntuottaja antaa jokaisesta erillisestä jaksosta ja käyntikerrasta kuntoutujalle ja omaiselle osallistumistodistuksen.

3.2.4 Kuntoutuksen sisältö ja kuntoutusohjelma

Palveluntuottaja järjestää kuntoutujille ja omaisille palvelulinjojen standardeissa tarkemmin määriteltyä kuntoutusohjelmaa. Ohjelman sisältö vastaa kohderyhmän tarpeita ja tavoitteita, ja sen toteuttaa kyseisen palvelulinjan standardissa määritelty henkilöstö.

Palvelulinjakohtaisessa standardissa määritelty henkilöstö toteuttaa kuntoutusohjelman mukaisen kuntoutuksen kuntoutujille ja omaisille.

Kuntoutusohjelma viikonloppuna

Jos avo- tai laitospuolisen kuntoutuksen toteutukseen sisältyy viikonloppuja, palveluntuottaja järjestää lauantaina kuntoutuksen ammattihenkilön ohjaamaa ohjelmaa palvelulinjassa määrittelyllä tavalla. Palvelulinjakohtaisissa standardeissa voi olla tarkempia määrittelyjä sunnuntain ohjelmasta.

Yleisohjelma

Palveluntuottaja kertoo kuntoutuslaitoksessa järjestettävästä yleisohjelmasta, johon kuntoutuja voi osallistua, jos se ei häiritse hänen kuntoutusohjelmaansa. Osassa palvelulinjakohtaisia standardeja on kuvattu tarkemmin, kuinka monta tuntia yleisohjelmaa voi sisältyä kuntoutujan kuntoutusohjelmaan.

Vapaa-ajan ohjelma laitospuolisessa kuntoutuksessa

Palveluntuottaja järjestää laitosjaksoilla kuntoutuksen tavoitteita ja tuloksellisuutta tukevaa vapaa-ajanohjelmaa iltaisin sekä viikonloppuisin, jos jaksoon sisältyy viikonloppuja. Majoittuvat kuntoutajat voivat osallistua laitoksen yleiseen vapaa-ajan ohjelmaan.

Välitehtävät

Välitehtävät on kuvattu palvelulinjakohtaisissa standardeissa.

Verkostotyö

Verkostotyö on kuvattu palvelulinjakohtaisissa standardeissa.
(Ks. myös palvelulinjan standardin luku Kuntoutuksen työmenetelmät ja -välineet, verkostotyö.)

Verkkokuntoutus

Palveluntuottaja voi käyttää kuntoutuksen toteuttamisessa välineenä verkkokuntoutusympäristöä. Sitä voidaan käyttää esimerkiksi kuntoutuksen sisällön, kuntoutusjaksojen välillä tapahtuvan yhteydenpidon ja välitehtävien toteuttamisessa.

Palveluntuottaja vastaa verkkokuntoutusympäristön käytöstä ja käytöissäännöistä sekä käytettävän verkkosovelluksen riittävästä suojauksesta. Palveluntuottaja kertoo kuntoutujille verkkokuntoutusympäristön käyttöperiaatteet ja käytöissäännöt ennen ympäristön käyttöönottoa.

Verkkokuntoutussovelluksiin kirjaudutaan aina rekisteröityneenä käyttäjänä. Ennen rekisteröitymistä palveluntuottaja pyytää kuntoutujalta kirjallisen sitoumuksen verkkokuntoutusympäristön käytöissäntöjen noudattamiseen. Sitoumuksessa on yksilöitynä se, mitä tietoja ja missä tilanteessa niitä käsitellään verkkokuntoutusympäristössä ja kenellä on oikeus nähdä verkkokuntoutusympäristön eri osien tietoja. Kuntoutujalle on myös kerrottava, miten kauan ja missä häntä koskevia tietoja säilytetään verkkokuntoutusympäristössä.

3.2.5 Arviointi

Kela seuraa kuntoutuksen tuloksellisuutta. Arvioinnin keskeiset alueet ovat kuntoutuksen tavoitteet, kuntoutuksella saavutettu osallisuus, elämänlaatu ja toiminta- tai työkyky.

Kuntoutujan tavoitteiden saavuttamista arvioidaan GAS-menetelmällä (Goal Attainment Scaling, www.kela.fi/Lomakkeet). Menetelmän käyttö yhtenäistää kuntoutuksen toimintatapoja, täsmentää kuntoutuksen tavoitteita ja selkiyttää kuntoutujalle ja kuntoutustyöryhmälle, mihin kyseisellä kuntoutuksella pyritään. Kuntoutuksen tavoitteet laaditaan yhdessä kuntoutujan, palveluntuottajan ja muiden kuntoutuksen kannalta merkittävien yhteistyötahojen, kuten hoitavan tahon kanssa. Kuntoutuksen tavoitteet ovat olla asiakkaalle realistisia, aikataulutettuja, mitattavia, kirjattavia ja taroituksenmukaisia. Tavoitteet laaditaan kuntoutuksen alussa ja niitä tarkistetaan kuntoutuksen aikana ja arvioidaan kuntoutuksen päättyessä.

Kuntoutujan elämänlaatua arvioidaan aikuisten kuntoutuspalveluissa Maailman terveysjärjestön WHOQOL-BREF-elämänlaatumittarilla. Mittari arvioi yleistä elämänlaatua ja terveydentilaan liittyvää elämänlaatua. Mittarin arviointi ulottuu fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, sosiaalisiin suhteisiin sekä ympäristöön.

Kuntoutujan työkykyä arvioidaan Kelan määrittelemillä työkykykysymyksillä niissä palveluissa, joissa ne on määritelty pakollisiksi.

Arviointi ja mittaamismenetelmät ovat päteviä, perusteltuja ja luotettavia arviointeja ja perustuvat TOIMIA-verkoston suosituksiin (www.toimia.fi).

Palvelulinjakohtaisissa standardeissa on kuvattu tarkemmin mittarit ja arviointimenetelmät ja niiden käyttö. Näissä standardeissa annetaan tarkemmat ohjeet mittaus-ten toistamisesta. Arviointimenetelmien tiheä toistaminen ei ole järkevää. Arvioinnit tehdään kuntoutuksen alussa ja toistetaan kuntoutuksen yhteydessä aikaisintaan 6 kuukauden kuluttua.

Palveluntuottaja toimittaa asiakkaan suostumuksella vuosittain Kelaan sähköisellä järjestelmällä tuloksellisuuden seurannan mittaritiedot niistä palveluista, joissa se on palvelulinjakohtaisissa standardeissa ja palvelujen ostoa koskevilla sopimuksilla erikseen määritelty. Standardeissa määritellään ne mittarit, joista toimitetaan Kelaan tietoa sekä se, kuinka laajasti mittaritietoja toimitetaan.

3.2.6 Kuntoutuspalaute

Kuntoutuspalaute on palveluntuottajan antama kuvaus kuntoutujan kuntoutusprosessista. Kuntoutuspalaute ja sen sisältö voi olla kuvattu toisin palvelulinjakohtaisessa standardissa. Tällöin palveluntuottaja noudattaa palvelulinjakohtaisen osan kuvausta. Kuntoutuspalaute sisältää selkeästi otsikoituna mm. seuraavat osat:

Yhteenveto

- tiivis kuvaus kuntoutuksen tuloksista
- jatkokuntoutuksen ja -hoidon kannalta keskeiset mittaustulokset
- keskeiset suositukset

Yksilöllinen osa

- alkutilanteen odotukset ja tarpeet
- kuntoutuksen aikaiset konkreettiset yksilölliset tavoitteet ja suunnitelmat ja niiden toteutuminen kuvaamalla sanallisesti GAS-Tavoitteen asettaminen -lomakkeen tulokset
- kuntoutujan arjessa, työssä ja opiskelussa selviytymisen muutokset
- kuntoutujan omat näkemykset kuntoutuksesta ja tavoitteiden toteutumisesta
- johtopäätökset ja suositellut jatkotoimenpiteet ja -suunnitelmat
- kuntoutujan arvioinnissa käytettyjen keskeisten mittaus- ja arviointimenetelmien tulokset mahdollisine viitearvoineen/suhteessa testien kokonaispistemääriin ja niiden seuranta jatkojaksoilla
- tilannearvio, joka painottuu kuntoutujan kannalta keskeisiin asioihin ottaen huomioon ICF-viitekehyksen osa-alueet, mm. kuntoutujan voimavarat, lähipiiri ja ympäristön
- toiminta- ja työkyvyn kehittymisen sanallinen arviointi
- muut seurannassa esille tulleet asiat
- loppuarvion kuntoutujan tilanteesta kuntoutuksen päättyessä
- erityistyöntekijöiden huomiot tai mahdolliset erilliset lausunnot
- mahdolliset verkostoyhteydet
- kuntoutukseen osallistumistapa (avo- vai laitospuolinen)

Yleinen osa

- kuntoutuksen yleiset tavoitteet ja sisältö
- palveluntuottajan yhteystiedot
- tiedot työryhmästä tai työparista ja erityistyöntekijöistä, muusta kuntoutushenkilöstöstä (nimet, ammattiasemat, osuus kuntoutuksen toteutuksessa)

Liitteet

- GAS-tavoitteen asettaminen -lomake
- muut mahdolliset liitteet

Kuntoutukseen osallistuneesta omaisesta tai läheisestä kirjataan kuntoutuspalautteeseen seuraavat tiedot:

- omaisen tai läheisen nimi
- omaisen tai läheisen suhde kuntoutujaan, esimerkiksi puoliso tai äiti
- kuntoutukseen osallistumisaika
- omaisen tai läheisen osallistumisen vaikutus tai merkitys kuntoutujan kuntoutusprosessissa.

Palautteeseen ei tule omaista tai läheistä koskevia henkilökohtaisia tietoja.

Palvelulinjakohtaisen standardin mukainen työryhmä tai työpari laatii kuntoutujakohtaisen kuntoutuspalautteen pääsääntöisesti viimeisen kuntoutusjakson päätyttyä.

Jos kuntoutus toteutetaan useassa jaksossa tai kuntoutuja keskeyttää kuntoutuksen, palveluntuottaja lähettää toteutuneesta kuntoutuksesta joko pelkän läsnäolotodistuksen tai kuntoutujan kanssa sovitun kuntoutuspalautteen niille tahoille, jotka tietoa tarvitsevat.

Lyhyt kuntoutuspalaute sisältää tiedot kuntoutuksesta vastaavasta työryhmästä tai työparista ja erityistyöntekijöistä sekä tiivistetyn kuvauksen kuntoutujan yksilöllisestä alkutilanteesta, tavoitteista ja kuntoutuksen etenemisestä sekä kuntoutukseen osallistumistavasta. Jos palvelulinjakohtainen standardi edellyttää, palautteeseen kirjataan lisäksi perusteet vaativan tai erittäin vaativan vaativuusluokituksen mukaisesti toteutetulle kuntoutukselle. Em. tieto kirjataan vaihtoehtoisesti läsnäolotodistukseen. Lyhyeen palautteeseen ei laiteta liitteitä.

Kuntoutuspalaute toimitetaan kahden viikon kuluessa kuntoutusjakson päättymisestä kuntoutujalle, Kelaan ja kuntoutujan kanssa sovituille muille tahoille, kuten hoitavalle taholle. Jos palautteen toimittaminen viivästyy sovitusta ajasta, palveluntuottaja antaa tiedon viivästyksestä perusteluineen tarvittaville tahoille.

Palveluntuottajan varaa kuntoutujalle tilaisuuden loppukeskustelujen yhteydessä kertoa mielipiteensä palautteeseen tulevista seikoista ja tutkimustuloksista ennen sen valmistumista.

Kuntoutuspalautteen allekirjoittaa lääkäri, jos hän kuuluu työryhmään ja osallistuu kuntoutuspalautteen laatimiseen. Muutoin kuntoutuspalautteen allekirjoittaa kuntoutujan kuntoutuksesta vastaava työryhmän tai työparin jäsen tai jäsenet.

3.3 Henkilöstö

Kuntoutuksen toteuttamisesta vastaa työryhmä tai työpari, joka on määritelty tarkemmin palvelulinjoittain. Kuntoutuksen työryhmän jäsenillä ja muilla työntekijöillä on virallisesti hyväksytty ammattinimikettä vastaava koulutus (ks. liite 1). Palveluntuottajan tulee huolehtia henkilöstön perehdyttämisestä kyseiseen kuntoutustoimintaan, osaamisen jatkuvasta ylläpitämisestä ja päivittämisestä standardissa esitettyihin työ- ja arviointimenetelmiin sekä kohderyhmän erityistarpeisiin. Ennen palvelun käynnistymistä sopimuskauden alussa palveluntuottaja järjestää koko palvelua toteuttavalle henkilöstölle koko päivän koulutuksen palvelulinjan kohderyhmästä ja standardin si-

sällöstä. Jos palvelulinjan henkilöstö muuttuu, vastaava koulutus on järjestettävä myös uudelle henkilöstölle.

Palvelulinjoissa on tarkemmin määritelty kuntoutuksen kohderyhmä ja sen mukaisesti tarvittava henkilöstö. Avustava henkilöstö ja kuntoutushenkilökunta auttavat kuntoutujia kuntoutuksen aikana normaaleissa arkipäivän toiminnoissa, kuten liikumisessa, siirtymisessä, ruokailussa, henkilökohtaisen hygienian hoitamisessa, pukemisessa ja riisumisessa. Palveluntuottajalla on myös tarpeen mukaan henkilöstöä, joka hallitsee vaikeahoitoisten tai muiden erityisryhmien kuntoutujien tarvitsemat kommunikaatiokeinot (esim. viittomat, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikoinnin keinot).

3.3.1 Henkilöstön käyttö kurssin toteutuksessa

Sopimuskauden aikana palveluntuottajalla on henkilöstö, joka pystyy toteuttamaan palvelulinjakohtaisen standardin mukaisen kuntoutuksen palvelulinjakohtaisen standardin kohdan Henkilöstö ja liitteen Henkilöstön vähimmäistunnit mukaisesti. Kuntoutuksen toteuttamisessa henkilöstön tai työntekijäryhmän vähimmäistunnit voivat vaihdella palvelulinjakohtaisen standardin kohdassa Henkilöstön tunnit esitetyn mukaisesti.

Palveluntuottaja voi käyttää palvelulinjakohtaisen standardin kohdassa Henkilöstö määriteltyjä työryhmän jäseniä ja/tai erityistyöntekijöitä kuntoutuksen toteuttamisessa siten, että palvelulinjakohtaisen standardin kohdassa Henkilöstön tunnit ja liitteessä 1 Henkilöstön vähimmäistunnit määritellyt tunnit täyttyvät. Henkilöstön käyttö voi olla kuvattu toisin palvelulinjakohtaisessa standardissa ja sen liitteissä.

3.3.2 Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana

Yleistä

Henkilöstömuutoksista on ilmoitettava Kelaan. Palveluntuottaja ilmoittaa kurssien työryhmää tai työparia ja erityistyöntekijöitä koskevat muutokset kuntoutuskurssijärjestelmässä. Muita avo- ja laitosmuotoisia kuntoutuspalveluja koskevat henkilöstömuutosten ohjeet ja lomakkeet ovat Kelan internetsivuilla www.kela.fi/kuntoutuspalvelut > Muutoksista ilmoittaminen.

Palveluntuottajalla on suunnitelma riittävästä varahenkilöstöstä lomien ja poikkeavien tilanteiden, kuten äkillisiä lyhyitä sairauslomia varten, jotta kuntoutus voidaan toteuttaa suunnitellusti.

Työryhmän jäsenen, erityistyöntekijän ja erikoislääkärin sijaisuudet

Henkilöstön vaihtuessa tai yli 4 kuukauden sijaisuuksissa palveluntuottajan vastuulla on tarkistaa, että uusi henkilöstö täyttää ko. palvelulinjan standardin, kelpoisuusehtojen ja ammattinimikkeiden pätevyysedellytykset.

Sijaisuuksissa palveluntuottaja käyttää henkilöstöä siten, että palvelulinjakohtaisen standardin kohdassa Henkilöstön tunnit ja liitteessä Henkilöstön vähimmäistunnit määritellyt tunnit täyttyvät.

Työryhmän jäsenen tai työparin tai erityistyöntekijän sijaisena voi toimia alle 4 kuukauden sijaisuuksissa:

- toinen työryhmän jäsen tai erityistyöntekijä
- toinen saman ammattiryhmän edustaja
- vastaavan tutkinnon opintojen loppuvaiheessa oleva opiskelija
  - opinnoista suoritettu hyväksytysti 2/3
  - terveydenhuollon ammatteihin opiskelevien kohdalla noudatetaan Valviran määritelmää siitä, että opiskelija on suorittanut hyväksytysti 2/3 kyseisen koulutuksen opinnoistaan.

Jos sijaisena toimii opiskelija, palveluntuottajan tulee nimetä opiskelijalle saman ammattialan ohjaaja. Opiskelija käyttää opiskelija-nimikettä, esimerkiksi sosiaalityön opiskelija.

Palveluntuottajalla tulee olla kyseisen palvelulinjan standardin ja kelpoisuusehtojen mukainen erikoislääkäri, joka toimii standardin mukaisesti työryhmän jäsenenä sopimuskauden ajan. Erikoislääkärin sijaisena toimii aina laillistettu lääkäri tai erikoistuva lääkäri. Palvelulinjakohtaisessa standardissa mainittuihin erikoistumisaloihin erikoistumassa oleva lääkäri voi toimia sijaisena seuraavin edellytyksin:

- Enintään 4 erikoistuvaa lääkäriä voi toimia työryhmän lääkärinä ko. palvelulinjan sopimuskauden aikana. Muun ajan tehtävää hoitaa standardin vaatimukset ja kelpoisuusehdot täyttävä erikoislääkäri.
- Erikoistuva lääkäri voi korvata erikoislääkärin työpanoksesta 50 % sopimuskauden aikana toteutettavista kursseista.
  - Kuntoutuksen aikana voi sijaisena toimia samanaikaisesti yksi erikoistuva lääkäri.
- Työskentely palveluntuottajalla on harjoittelujakso, joka sisältyy ko. lääkärin erikoistumiskoulutuksen ohjelmaan.
- Palveluntuottajan tulee aina nimetä erikoistuvalla lääkärille ohjaava lääkäri, joka on palvelulinjakohtaisen standardin mukainen erikoislääkäri.

3.3.3 Vertaistukihenkilöt ja kokemusasiantuntijat

Vertaistukihenkilöt tai kokemusasiantuntijat voivat olla mukana ohjelman toteuttamisessa työryhmän ja erityistyöntekijöiden kanssa. Palveluntuottajat vastaavat vertaistukihenkilöiden ja kokemusasiantuntijoiden toiminnasta ja koulutuksesta sekä huolehtivat riittävästä ohjauksesta.

3.4 Asiakasturvallisuus

3.4.1 Vakuutusturva

Palveluntuottajalla on seuraava vakuutusturva:

- toiminnan vastuuvakuutus, joka kattaa kuntoutusohjelman ja vapaa-ajan ohjelman ja
- potilasvakuutus, jos kuntoutuksen toteuttamisessa on mukana terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja

- kuntoutujalle ja kuntoutukseen osallistuvalla omaisella tapaturmavakuutus, joka kattaa henkilövahingot kuntoutusohjelman ja vapaa-ajan ohjelman aikana sekä palvelulinjoissa määritellyissä muissa tiloissa järjestetyn majoituksen ja ruokailun aikana ja
- kuntoutujalle ja kuntoutukseen osallistuvalla omaisella tapaturmavakuutus, joka kattaa henkilövahingot muuna vapaa-aikana palveluntuottajan tiloissa, hallinnoimalla alueella ja tontilla.

Palveluntuottaja vastaa siitä, että sen ottama potilasvakuutus kattaa myös ne tilanteet, jossa opiskelija tai opiskelun loppuvaiheessa oleva työharjoittelija toteuttaa Kelan järjestämää kuntoutusta palveluntuottajan vakinaisen henkilökunnan valvonnassa ja vastuulla. Palveluntuottaja huolehtii siitä, että oppilaitoksella on toiminnan vastuuvakuutus, joka kattaa opiskelijan tai opiskelun loppuvaiheessa olevan työharjoittelijan toteuttaman kuntoutusohjelman ja vapaa-ajan ohjelman, sekä tapaturmavakuutus, joka kattaa opiskelijan tai opiskelun loppuvaiheessa olevan työharjoittelijan henkilövahingot harjoittelun aikana.

Palveluntuottaja vastaa edellä mainittujen vakuutuksien ottamisesta. Kela ei korvaa kuntoutujalle, kuntoutukseen osallistuvalla omaisella ja/tai läheiselle tai palveluntuottajalle kuntoutusohjelman aikana, vapaa-ajan ohjelman aikana tai muuna vapaa-aikana tapahtuneesta tapaturmasta tai vahingosta aiheutuvia kustannuksia.

Palveluntuottaja ilmoittaa kuntoutujalle kutsukirjeessä tai muutoin kirjallisesti etukäteen, miten palveluntuottaja on vakuuttanut kuntoutujan. Kirjallisessa ilmoituksessa on lyhyt kuvaus vakuutusten sisällöstä.

3.4.2 Ohjelmien aikainen valvonta

Kuntoutusohjelman aikana paikalla on kuntoutushenkilöstöä, joka opastaa ja valvoo kuntoutujia. Jos ohjelmaan kuuluu erilaisia urheilulajeja, varusteet ovat lajiliittojen tai vastaavien tahojen antamien turvallisuusohjeiden ja sääntöjen mukaisia. Liikunta- ja kuntosalitiloissa on huolehdittu asiakasturvallisuudesta hätätilanteita varten. Ohjaajalta edellytetään, että hän on käynyt Suomen Punaisen Ristin (SPR) EA 1 -kurssin tai muun vastaavan tasoisen koulutuksen, ja että nämä koulutukset ovat voimassa.

Omatoiminen ohjelma on kuntoutujan omaa aikaa kuntoutuksessa ollessa. Ohjaaja ei ole tällöin mukana, paitsi jos se on tarpeen kuntoutujien turvallisuuden vuoksi.

3.4.3 Ensiapupäivystys

Palveluntuottaja huolehtii kuntoutujan ja kuntoutukseen osallistuvan omaisen ja/tai läheisen turvallisuudesta.

Päivystävällä henkilökunnalta edellytetään, että se on käynyt Suomen punaisen Ristin (SPR) EA 1 -kurssin tai muun vastaavan tasoisen koulutuksen, ja että nämä koulutukset ovat voimassa. Ensiapukurssien päivityksestä saa tietoa mm. Suomen Punaisen Ristin sivustoilta www.punainenristi.fi.

Laitosmuotoisessa vaativassa lääkinnällisessä kuntoutuksessa palveluntuottajalla on oltava paikalla terveydenhuollon perustutkinnon suorittanutta henkilöstöä ympärivuorokautisesti ja viikonloppuisin. Muussa Kelan järjestämässä laitosmuotoisessa

kuntoutuksessa palveluntuottajalla on oltava paikalla ensiaputaitoista henkilöstöä ympärivuorokautisesti ja viikonloppuisin.

Avomuotoisessa vaativassa lääkinällisessä kuntoutuksessa palveluntuottajalla on oltava paikalla terveydenhuollon perustutkinnon suorittanutta henkilöstöä kuntoutusohjelman aikana. Muussa Kelan järjestämässä avomuotoisessa kuntoutuksessa palveluntuottajalla on oltava paikalla ensiaputaitoista henkilöstöä kuntoutusohjelman aikana.

Jos palvelulinjakohtaisessa osassa hyväksytään erilliset majoitustilat, tulee majoitustilojen päivystys järjestää kuntoutuksen ajaksi vähintään puhelinpäivystyksenä. Tällöin kuntoutujien majoitustiloissa tulee olla käytössä puhelin ja puhelinnumero, josta tavoittaa palveluntuottajan henkilöstöön kuuluvan ensiaputaitoisen päivystäjän.

Silloin, kun kuntoutuja tulee kuntoutusta edeltävänä päivänä laitosmuotoiseen kuntoutukseen tai avomuotoiseen kuntoutukseen, jossa on majoitusmahdollisuus, palveluntuottajalla tulee olla edellä mainittu päivystystaso edeltäväksi illaksi ja yöksi.

3.4.4 Allasvalvonta

Allastilojen käytössä noudatetaan Kuluttajaviraston julkaisusarjan 4/2002 ohjetta uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden lisäämiseksi ja turvallisuutta koskevien vähimmäisvaatimusten määrittämiseksi. Kelan kuntoutusasiakkaat kuuluvat aina kyseisen ohjeen kohdassa 8.2 mainittuihin erityisryhmiin. Allastiloissa on kuntoutusta toteutettaessa ja Kelan kuntoutujien vapaa-ajan toiminnan aikana henkilö, jolla on Kuluttajaviraston ohjeiden mukainen valvojan pätevyys. Allasvalvojilla tulee olla suoritettuna voimassa oleva SPR:n EA 1 -kurssi tai vastaavan tasoinen koulutus. Ensiaputaidot on päivitettävä määräajoin.

Kuluttajaviraston ohjeet ovat saatavissa internetissä www.tukes.fi.

3.4.5 Ratsastuspalveluiden turvallisuus

Palveluntuottaja huolehtii siitä, että ratsastusterapiaa toteutetaan sellaisissa tiloissa, joissa noudatetaan Kuluttajaviraston julkaisusarjan 4/2004 ohjetta, joka on laadittu ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi.

Kuluttajaviraston ohjeet ovat saatavissa internetissä www.tukes.fi.

3.4.6 Menettelyohjeet erityistilanteissa

Palveluntuottajalla on menettelyohjeet ongelmatilanteita, esimerkiksi fyysisen tai henkisen väkivallan uhkaa, päihteiden käyttöä, epidemioita tai tapaturmia varten.

Varotoimikäytännöt kuntoutujan ollessa moniresistentin mikrobin kantaja

Moniresistenttien mikrobikantojen ja niiden aiheuttamien infektioiden ehkäisemiseksi palveluntuottajan on noudatettava terveydenhuollon antamia hygieniaohjeita ja varotoimikäytäntöjä.

Kela antaa palveluntuottajalle tiedossaan olevan tiedon kuntoutujan moniresistentin mikrobin kantajuudesta, koska tieto vaikuttaa kuntoutuksen toteuttamiseen sekä muiden asiakkaiden huomioimiseen (KKRL 63 §).

Kuntoutujan ollessa moniresistentin mikrobin kantaja, kuten MRSA, ESBL tai VRE, palveluntuottajan on otettava yhteyttä oman sairaanhoitopiirin infektiolääkäriin tai tartunnantorjunnasta vastaavaan henkilöön tarvittavan ohjeistuksen saamiseksi. Jos moniresistentin mikrobin kantajalla on akuutti infektio, avoin haava tai ihorikko, tai hilseilevä ihosairaus, kuntoutuksen aloittamisajankohtaa siirretään yhteistyössä kuntoutujan, kotipaikkakunnan infektiolääkäriin tai tartunnantorjunnasta vastaavan henkilön, hoitavan tahon ja Kelan toimiston kanssa.

Kosketusvaroitusten toteutuksessa noudatetaan alueen infektiolääkäriltä tai tartunnantorjunnasta vastaavalta henkilöltä saatua ohjeistusta, sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistusta (THL: Ohje moniresistenttien mikrobin tartunnantorjunnasta 9/2014). Lisää tietoa asiasta löytyy Kelan kuntoutuksen verkkosivuilta kohdasta Kuntoutuksen palveluntuottajan ohjeet.

Moniresistentin mikrobin kantaja majoitetaan omaan huoneeseen ilman kuntoutujalle tai Kelalle koituvaa lisämaksua (ks. luku 3.5.3 Majoitus). Jos kuntoutuksessa on samanaikaisesti useita saman moniresistentin mikrobin kantajia, eikä yhden hengen huoneita ole riittävästi, voidaan saman moniresistentin mikrobin kantajat poikkeuksellisesti sijoittaa samaan kahden hengen huoneeseen.

3.4.7 Vakavista tapaturmista ilmoittaminen

Jos Kelan kuntoutuksen aikana sattuu vakava tapaturma, palveluntuottaja ilmoittaa siitä välittömästi Kelan Terveysosaston kuntoutusryhmään kohdassa 3.1.3 ilmoitetulla tavalla.

Vakava tapaturma on aina

- pitkään sairaalahoitoon johtava tai
- pysyvän vamman aiheuttava tai
- kuolemaan johtava tapaturma.

Ilmoituksessa selvitetään seuraavat tapahtumatiedot:

- Mikä palvelulinja on kyseessä?
- Mitä on tapahtunut?
- Kenelle ja milloin tapaturma on sattunut?
- Miten tilanteessa on toimittu?
- Kenelle siirtyy vastuu jatkohoidosta tai -toimenpiteistä?
- Mitä vakuutuksia palveluntuottajalla on ja missä vakuutusyhtiössä?
- Mihin toimenpiteisiin palveluntuottaja on ryhtynyt vakavan tapaturman johdosta?

3.4.8 Pelastussuunnitelma

Palveluntuottaja huolehtii, että pelastussuunnitelma on laadittu ja että se on ajan tasalla (pelastuslaki 379/2011 ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011).

Poistumisturvallisuusselvityksessä on erikseen kuvattava toimintakyvyltään alentuneiden ja rajoitettujen henkilöiden edellytykset pelastua tulipalosta.

Pelastussuunnitelman lisäksi palveluntuottajan tulee laatia kuluttajaturvallisuuslain edellyttämä turvallisuusasiakirja (kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011, 7 §).

3.5 Luvat, tilat, laitteet ja ravinto

3.5.1 Luvat

Palveluntuottajan toiminta on yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tai yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) lupa- tai ilmoitusmenettelyn mukaista. Palveluntuottajalla, johon ei sovelleta edellä mainittujen lakien mukaista lupa- tai ilmoitusmenettelyä, on kuntoutustoimintaansa varten muu vastaava lupa.

3.5.2 Kuntoutustilat ja -laitteet sekä hoito- ja apuvälineet

Tilat

Palveluntuottaja huolehtii, että kuntoutus toteutetaan asianmukaisissa ja turvallisissa tiloissa.

Palveluntuottajalla on kuntoutuksen toteuttamiseen palvelulinjakohtaisessa standardissa määritelty laitousyksikkö tai avoyksikkö ja/tai muut kuntoutuksessa käytettävät tilat.

- **Laitousyksikkö** on palveluntuottajan kuntoutuspalvelujen toteuttamiseen käytämä toimipiste. Laitousyksikössä tulee aina olla vähintään seuraavat kuntoutuksessa käytettävät tilat: kuntoutujien ja heidän kuntoutukseensa osallistuvien omaistensa tai läheistensä majoitustilat, ruokailutila, yleiset tilat, lepotilat, tutkimushuone sekä ryhmätyötila.
- **Avoyksikkö** on palveluntuottajan kuntoutuspalvelujen toteuttamiseen käyttämä toimipiste. Avoyksikössä tulee aina olla vähintään seuraavat kuntoutuksessa käytettävät tilat: ruokailutila, yleiset tilat, lepotilat, tutkimushuone sekä ryhmätyötila.
- **Muut kuntoutuksessa käytettävät tilat** ovat tiloja, jotka sijaitsevat muualla kuin palveluntuottajan avo- tai laitousyksikössä.
- **Erilliset majoitustilat.** Majoitustilat, jotka sijaitsevat muualla kuin laitousyksikössä esimerkiksi erillisissä huoneistoissa tai majoitusliikkeissä.
- **Erilliset ruokailutilat.** Ruokailutilat, jotka sijaitsevat muualla kuin avo- tai laitousyksikössä esimerkiksi ravintolassa.

Palvelulinjakohtaisessa osassa on tarkennuksia kuntoutuksessa käytettävien tilojen osalta.

Palveluntuottajan tilat ovat palveluntuottajan tarjoamien kuntoutuspalvelujen tuottamiseksi tilavat, siistit, viihtyisät ja monipuoliset. Tilat soveltuvat kuntoutujille heidän liikkumisensa, toimintakykynsä, ikänsä ja sairautensa tai vammansa huomioon ottaen. Tarkoitus on, että kuntoutuja selviytyy mahdollisimman itsenäisesti. Palveluntuottajalla on kuntoutujaryhmän tarpeen mukaiset ympäristönhallintalaitteet ja hälytysjärjestelmät.

Tilat sijaitsevat kuntoutujien tarpeiden mukaisesti, niin että kuntoutuksessa käytettävät tilat ovat lähietäisyydellä toisistaan tai vaivatta kuntoutujien saavutettavissa. Vaikeavammaisten moniammatillisessa yksilökuntoutuksessa kaikki kuntoutuksessa käytettävät esteettömät tilat ovat sisäyhteydellä toisiinsa.

Kuntoutuksen ajaksi kuntoutujille on järjestettävä asianmukaiset ja riittävät lepo- ja taukotilat, sosiaaliset tilat ja lukolliset tavaroiden säilytystilat.

Palveluntuottajalla on kuntoutujia varten oleskelu- ja harrastustiloja sekä harrastusvälineitä. Ulkoiluympäristön pitää olla turvallinen ja mahdollistaa itsenäinen ulkoileminen myös vaikeavammaisille tai vaikeahoitoisille kuntoutujille.

Palveluntuottaja varmistaa, että tilojen remonteista ym. korjaustöistä ei aiheudu kohutonta häiriötä kuntoutukselle. Isot remontit ajoitetaan siten, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä kuntoutujille, esimerkiksi kesäloman aikana. Palveluntuottajan tilat tai niiden osa voidaan tarvittaessa sulkea remontin ajaksi. Jos isoja perusparannuksia tai -korjauksia toteutetaan normaaleina kuntoutusaikoina, palveluntuottaja ilmoittaa etukäteen kutsukirjeessä päätöksen saaneille kuntoutujille korjauksista ja niiden vaikutuksista kuntoutustoiminnan toteuttamiseen. Palveluntuottaja antaa tuolloin kuntoutujalle mahdollisuuden vaihtaa kuntoutuksen toteuttamista näiden syiden takia johonkin muuhun ajankohtaan.

Palveluntuottajan on ilmoitettava remonteista ja korjaus- ja perusparannustöistä Kelan terveysosaston kuntoutusryhmälle.

Laitteet

Kuntoutuksessa käytettävät laitteet ovat palveluntuottajan tarjoamien kuntoutuspalvelujen tuottamiseksi turvalliset ja monipuoliset. Laitteet ovat asiakaskunnan tarpeiden mukaiset ja niitä on turvallista käyttää. Palveluntuottaja huolehtii laitteiden huollosta, kalibroinnista sekä käyttövarmuudesta ja käytönohjauksesta (laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista 629/2010).

Palveluntuottaja huolehtii kuntoutuksessa käytettävien työkalujen ja työvälineiden turvallisuudesta omissa tiloissaan työturvallisuuslain (738/2002) mukaisesti.

Henkilökohtaiset hoito- ja apuvälineet

Kuntoutujien tarpeiden mukaisesti palveluntuottajalla on perusvalikoima yleisimmistä hoito- ja apuvälineistä sekä tarvikkeista. Kuntoutuja tuo mukanaan kuntoutukseen henkilökohtaiset varusteet eli lääkkeet, pitkäaikaiskäyttöön tarkoitettut henkilökohtaiset sidetarpeet, katetrit ja muut sairaanhoito- ja apuvälineet.

3.5.3 Majoitus

Laitosmuotoisessa kuntoutuksessa tai avomuotoisessa kuntoutuksessa, jossa on kuntoutujille majoitusmahdollisuus, majoitus järjestetään kahden hengen huoneessa, joissa on WC ja suihku, ottaen huomioon kuntoutujan erityistarpeet. Perhekuntoutuksessa palveluntuottajalla on käytössään perhehuoneita useamman hengen majoitusta varten. Myös perhehuoneissa on oltava WC ja suihku, ottaen huomioon kuntoutujan erityistarpeet. Huoneissa on lukolliset kaapit kuntoutujien käyttöön.

Avomuotoisessa kuntoutuksessa, joissa on majoitusmahdollisuus, voi olla tarkempia määrittelyjä majoituksen osalta palvelulinjakohtaisessa standardissa.

Palveluntuottajalla on sellaisia majoitustiloja, joihin on mahdollista majoittaa kuntoutuja, jolla on mukanaan koulutettu opas- tai avustajakoira. Majoitustiloissa on allergisille tarkoitettuja huoneita. Majoitustilat ovat sellaiset, että niissä kuntoutuja voi levätä ilman häiriötä. Palveluntuottajan majoitustilat ovat puhtaat ja liinavaatteet vaihdetaan vähintään kerran viikossa ottaen huomioon sairausryhmän tarve.

Palveluntuottaja voi lääkärin kannanoton perusteella lääketieteellisestä tai muusta vastaavasta syystä poikkeuksellisesti majoittaa kuntoutujan huoneeseen yksin ilman kuntoutujalle tai Kelalle koituvaa lisämaksua (ks. kohta 3.4.6 Menettelyohjeet erityistilanteissa). Jos kuntoutuja itse haluaa muusta syystä majoittua huoneessa yksin, hän maksaa siitä aiheutuvan lisämaksun.

Palvelulinjakohtaisessa standardissa voi olla tarkempia määrittelyjä majoitustilojen osalta.

3.5.4 Ravinto

Palveluntuottaja vastaa siitä, että ruoka on monipuolista ja terveellistä. Henkilöstöllä on ravitsemuksen erityisosaamista kuntoutujan ravinnon erityistarpeiden, esimerkiksi erityisruokavalion, huomioon ottamiseksi. Palveluntuottaja järjestää erityisruokavalion sitä tarvitseville kuntoutujille, silloin kun lääkäri on todennut tällaisen ruokavalion tarpeen.

Kaikilla kuntoutujilla on mahdollisuus nauttia ravitsemussuositusten mukaista ja maukasta ruokaa, joka tukee terveyttä sekä toiminta- ja työkykyä. Jos kuntoutuksen aikana annetaan ravitsemusneuvontaa, ruokatarjonta tukee ravitsemusneuvontaa ja toimii mallina hyvistä ruokavalinnoista myös kotioloissa kuntoutuksen jälkeen.

Täysihoitoon kuuluu aamiainen, lounas, päivällinen ja välipalat (päivällä ja illalla) itsepalveluna tai tarvittaessa avustettuna. Avomuotoisena toteutettavassa kuntoutuksessa tarjottavaan päivittäiseen ravintoon kuuluu yksi ateria ja tarpeelliset välipalat lukuun ottamatta tilannetta, joissa ruuanvalmistus kuuluu kuntoutusohjelmaan.

Avomuotoisessa kuntoutuksessa palveluntuottaja järjestää ruokailun joko itse tai ostaa palvelun ulkopuolisesta ruokapaikasta.

Lasten perhekursseihin liittyviin vanhempien vapaailtoihin palveluntuottaja järjestää avomuotoisesti kuntoutukseen osallistuville vanhemmille iltapalan silloin, kun iltaohjelma toteutuu palveluntuottajan tiloissa.

Käyntikertoina toteutettavassa kuntoutuksessa, joka kestää yli 2 tuntia, kuntoutujalle tarjotaan välipala tai yksittäinen ateria. Asiantuntijan käyntikertaan ei sisälly ruokailua.

Palvelulinjakohtaisessa osassa voi olla tarkennuksia ruokailussa käytettävien tilojen osalta.

3.6 Raportointi ja seuranta

3.6.1 Raportointi

Palveluntuottaja toimittaa vuosittain Kelan terveystietokeskuksen kuntoutusryhmälle palvelulinjakohtaiset vuosiraportit, joista ilmenevät tiedot toiminnasta sekä mahdolliset ongelmat ja kehittämistarpeet.

Vuosiraportin laatimisohteet ja lomakkeet löytyvät Kelan internetsivuilta www.kela.fi/kuntoutuspalvelut > Lomakkeet ja raporttipohjat > Vuosiraportit.

Tuloksellisuuden raportointi

Palveluntuottaja toimittaa vuosittain kuntoutujakohtaisesti Kelaan palvelulinjakohtaisessa standardissa määritellyt kuntoutuksen tuloksellisuuden raportoinnin mittaus-tiedot, silloin kun palvelulinjan standardissa sitä edellytetään. Mittaus-tiedot toimitetaan Kelaan Internet-sivujen asiointipalveluun tätä tarkoitusta varten toteutettavan käyttöliittymän avulla www.kela.fi/yhteistyokumppanit > Kuntoutuspalvelut > Asiointi-palvelut kumppaneille.

Tiedot toimitetaan Kelaan ainoastaan kuntoutujan suostumuksen perusteella. Palveluntuottaja pyytää suostumuksen kuntoutujalta kirjallisesti kuntoutusprosessin aikana ja samalla informoi tätä raportoinnista Kelan asiasta antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Lisätietoa tuloksellisuudesta löytyy osoitteesta www.kela.fi/kuntoutuspalvelut > Tuloksellisuus.

KAARI-kysely

Palveluntuottaja järjestää kaikille nuorten tai aikuisten vaativan tai harkinnanvaraisen lääkinnällisen kuntoutuksen palvelulinjoille osallistuneille kuntoutujille tilaisuuden vastata KAARI-kyselyyn (Kuntoutuksen asiakaslähtöisyyden arviointi -kysely). Kuntoutujat vastaavat kyselyyn kuntoutusjakson päätösvaiheessa. Palveluntuottaja huolehtii, että kuntoutujilla on käytettävissään vastaamiseen soveltuva tila sekä tarvittava nettiyhteys ja näyttöpäätte. Palveluntuottaja antaa kuntoutujille tarpeelliset ohjeet sekä tarvittaessa opastaa ja avustaa sekä antaa teknistä apua vastaamisessa. Vastaus sisältyy kuntoutuspäivän ohjelmaan.

3.6.2 Palveluntuottajan laadunhallinta ja seuranta

Seuranta

Palveluntuottaja valvoo kuntoutuksen laatua kuntoutujilta saatujen asiakaspalautteiden sekä asiakastytyväisyyskyselyjen avulla. Palveluntuottaja myös hyödyntää saamiaan palautteita kuntoutuksen kehittämisessä.

Laadun dokumentointi

Palveluntuottajalla on laadittuna laatukäsikirja, tai kuntoutuspalvelun sisältö ja laatu on dokumentoitu muulla tavalla. Palveluntuottaja kehittää omaa laadunhallintaansa kokonaisvaltaisesti ja ulottaa laadunhallinnan kaikkiin Kelan kuntoutuspalveluihin. Laadunhallinta edellyttää palveluntuottajalta seuraavia seikkoja:

- Palveluntuottaja on kirjallisesti määritellyt ja dokumentoinut laatupolitiikan ja keskeiset laatutavoitteensa.
- Palveluntuottajan laatutyö sisältää kunkin palvelulinjan standardin mukaisen kirjallisen prosessikuvauksen tai kaavion, työryhmän ja henkilöstön työ- ja toimintaohjeet sekä yksilö- ja ryhmäkuntoutuksen kuvaukset.
- Palveluntuottaja seuraa ja arvioi kunkin palvelulinjan kuntoutuksen toteutusta. Asiakaspalautteen lisäksi palveluntuottaja hyödyntää kehittämistyössään vähintään kahta prosessimittaria, joiden avulla palveluntuottaja seuraa ja arvioi kuntoutusprosessin toimivuutta.

Kuntoutuksen laadun arviointi ja mittaaminen

Kuntoutuksen laadun arvioinnilla ja mittaamisella tarkoitetaan sitä, että palveluntuottaja hankkii kuntoutujilta palautetta toiminnastaan. Kuntoutustoimintojen kehittämiseksi palveluntuottaja mittaa lisäksi palvelulinjan kriittisiä kohtia (prosessimittarit). Mitattavia ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi palveluntuottajan toiminnoissa kuntoutuksessa esiintyvät ei-toivotut vaikutukset (esimerkiksi sattuneet tapaturmat tai keskeytyneet jaksot), kuntoutujan saamat palvelut (esimerkiksi yksilöterapian ja -hoidon määrä tai erityistyöntekijöiden antamat palvelut) tai tietyn prosessivaiheen sujuminen (esimerkiksi ennakkokyselyn palautusmäärän seuranta, kuntoutusjakson aikataulun pitävyys tai kirjaaminen).

Kuntoutujilta saatua palautetta hyödynnetään toiminnan kehittämisessä ja työryhmi- en työn suunnittelussa. Palveluntuottaja kerää kuntoutujilta palautetta suullisesti tai kirjallisesti jatkuvasti, tarvittaessa päivittäin tai jokaisen kuntoutustapahtuman jäl- keen, arvioidakseen kuntoutuksen toteutumista ja laatua ja kehittääkseen toimintaansa myös kuntoutusjakson aikana.

Laadunhallinta ja sen pohjana oleva arviointi kuuluvat kaikkeen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan. Potilaiden, kuntoutujien, asiakkaiden, terveydenhuollon työn- tekijöiden ja johdon on tärkeä tietää toiminnan laadun taso. Laadunarvioinnin avulla tunnistetaan mahdollisuuksia kehittää toimintaa, eikä pitkäjänteinen ja jatkuva ke- hittäminen onnistu ilman palvelujen ja toimintojen laadun seurantaa ja mittaamista.

3.7 Markkinointi

Palveluntuottaja vastaa tuottamiensa kuntoutuspalveluidensa markkinoinnista. Palveluntuottajan internetsivuilla on kuvaus kuntoutuksen kohderyhmästä, valintakriteereistä, toteutuksesta ja hakumenettelystä niihin Kelan kuntoutuspalveluihin, joista palveluntuottajalla on sopimus ja joita se toteuttaa.

Palveluntuottajan tekemä palvelujen markkinointi on mahdollista vasta siinä vaiheessa, kun Kela ja palveluntuottaja ovat allekirjoittaneet kyseisestä palvelusta sopimuksen ja palvelu näkyy Kelan asiakkaalle Kelan internetsivuilla.

Kelan järjestämää kuntoutusta koskevissa mainoksissa tai ilmoituksissa on kuvaus kuntoutuksen kohderyhmästä, valintakriteereistä, keskeisimmästä henkilöstöstä, toteutuksesta ja hakumenettelystä. Ilmoituksen tiedot eivät saa olla ristiriidassa sopimuksen, standardien tai Kelan ohjeiden kanssa. Asiakkaalle on ilmoituksen perusteella tultava selkeä käsitys markkinoitavasta kuntoutuksesta.

Tiedottaessaan Kelan järjestämästä kuntoutuksesta palveluntuottaja huolehtii siitä, että julkisuuteen annettavasta materiaalista selvästi ilmenevät seuraavat seikat:

- kysymyksessä on Kelan järjestämä ja rahoittama kuntoutus
- kuntoutuja voi hakea matkakorvauksia ja kuntoutusrahaa Kelalta.

Julkisuuteen annettavassa materiaalissa on selkeästi eroteltava toisistaan Kelan järjestämään kuntoutukseen sisältyvät palvelut ja sellaiset palvelut, joita asiakas voi hankkia omalla kustannuksellaan.

Palveluntuottaja ohjaa internetsivujen käyttäjää tutustumaan Kelan sivustoihin, joilla on tarkempia tietoja Kelan etuuksista, kuten kuntoutuksesta, kuntoutusrahasta, matkakorvauksista ja vammaisetuksista. Lisäksi palveluntuottaja ohjaa asiakasta ottamaan tarvittaessa yhteyttä Kelaan. Kelan etuuskohtaiset palvelunumerot ovat Kelan internetsivuilla www.kela.fi > Yhteystiedot > Palvelunumerot. Kelan toimistojen osoitteet löytyvät samalta sivulta www.kela.fi > Yhteystiedot > Toimistot ja muut palvelupisteet.

3.8 Kurssien siirtäminen tai peruminen

Palvelulinjakohtaisissa standardeissa on määritelty sairausryhmäkohtaisille kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskursseille, ammatillisille kuntoutuskursseille ja OPI-kursseille osallistuvien kuntoutujien määrä. Määriteltyä kuntoutujien enimmäismäärää ei voi ylittää.

Kuntoutujien vähimmäismäärä kurssien toteuttamisessa

Palveluntuottaja toteuttaa kuntoutuksen sovitun aikataulun mukaisesti myös silloin, kun kuntoutujapaikkoja jää käyttämättä.

Kurssi toteutetaan, jos sairausryhmäkohtaisissa kursseissa, ammatillisissa kursseissa ja OPI-kursseissa

- 12 kuntoutujan kurssille osallistuu vähintään 9 kuntoutujaa
- 10 kuntoutujan kurssille osallistuu vähintään 7 kuntoutujaa

- 9 - 8 kuntoutujan kurssille osallistuu vähintään 6 kuntoutujaa
- 7 - 6 kuntoutujan kurssille osallistuu vähintään 4 kuntoutujaa
- 5 - 4 kuntoutujan kurssille osallistuu vähintään 3 kuntoutujaa

Jos kursseilla on osallistujia edellä mainittuja kuntoutujamääriä vähemmän, palveluntuottaja voi

- siirtää kuntoutuksen alkamista samana kalenterivuonna viemällä uuden aikataulutiedon suoraan kurssijärjestelmään
- peruuttaa kurssin viemällä tiedon suoraan kurssijärjestelmään.

Palveluntuottaja voi toteuttaa kurssin, jos kuntoutujia on vähintään kolme.

Kurssin peruminen

Palveluntuottaja peruu kurssin viimeistään 3 viikkoa ennen kuntoutuksen alkamista. Palveluntuottaja ilmoittaa perumisesta Kelan vakuutuspiirin toimistoon ja kuntoutujille, jos kurssille on ehditty tehdä jo päätöksiä.

Jos esivalintakursseissa esivalintataholle ei ole tullut riittävästi hakemuksia eikä hakemuksia ole vielä toimitettu Kelaan, palveluntuottaja ilmoittaa kurssin perumisesta tai siirtämisestä Kelan keskitetyn vakuutuspiirin yhteyshenkilölle ja hakijoille.

Jos esivalintakurssin hakemukset on jo toimitettu Kelaan ja Kelan lopullisessa valinnassa ilmenee, että kuntoutujamäärä jäisi edellä mainitun ohjeen mukaisesti alle minimitoteutuksen, Kelassa esivalintaa hoitava yhteyshenkilö ottaa yhteyttä palveluntuottajaan ja Kelan kuntoutusryhmään. (Ks. myös esivalintamuistio)

Muut kuntoutujat Kelan järjestämässä kuntoutuksessa

Kuntoutujat, joilla on Kelan antama kuntoutuspäätös, ovat ensisijaisia osallistumaan Kelan järjestämään kuntoutukseen. Jos kursseilla on kuukautta ennen kurssin alkamista vapaita paikkoja, palveluntuottaja voi selvittää Kelasta, onko kursseille mahdollista ottaa myös muiden tahojen lähettämiä ja maksamia tai itsemaksavia kuntoutujia. Palveluntuottaja tiedustelee mahdollisuutta kuntoutujapaikan käyttämiseen muulle kuin Kelan kuntoutujalle sähköpostilla TEOSKU_KURSSIMUUTOKSET@kela.fi.

Edellytyksenä muun tahon tai itse maksavien kuntoutujien osallistumiselle on, että kuntoutus toteutuu Kelan kuntoutujien osalta standardin yleisen osan ja palvelulinjakohtaisen standardin mukaisesti eikä kurssin enimmäisosallistujamäärä ylitä. Lisäksi edellytetään, että kuntoutuja kuuluu palvelulinjakohtaisen standardin mukaiseen kohderyhmään.

Kela ei vastaa muiden tahojen eikä itse maksavien kuntoutujien kuntoutuksesta.

OPI-kursseissa ei voi olla muita kuin Kelan kuntoutujia.

Aloitettun kurssin vaihtaminen

Aloitettun sairausryhmäkohtaisen kurssin tai ammatillisen moniosaisen kurssin jakson muutos tehdään kuntoutujalle sairauden tai muun vastaavan syyn johdosta. Palveluntuottaja ja Kelan vakuutuspiiri selvittävät yhdessä kuntoutujan kanssa, voiko

hän osallistua saman palveluntuottajan toiselle vastaavalle kurssijaksolle. Vakuutuspiiri tiedustelee tarvittaessa lisäpaikkaa toiselle kurssille kuntoutusryhmästä.

OPI-kursseissa palveluntuottaja voi neuvotella Kelan kanssa, voiko kuntoutuja vaihtaa harkinnan mukaan perustelluista syistä saman oppilaitoksen myöhemmälle vastaavalle kurssille.

4 KELAN TEHTÄVÄT

4.1 Kuntoutuspalvelujen hankinnan periaatteet

Tässä on kuvattu yleisellä tasolla Kelan kuntoutuspalvelujen hankintamenettelyä. Jokaisen järjestettävän hankinnan tarjouspyynnössä kuvataan tarkemmin kyseisessä hankinnassa noudatettava menettely. Jos standardit ja muu tarjouspyyntömateriaali eroavat sisällöltään, noudatetaan kyseisen hankinnan muussa tarjouspyyntömateriaalissa ilmoitettua.

4.1.1 Tarjouskilpailu

Kela hankkii kuntoutuspalvelut pääsääntöisesti tarjouskilpailun avulla. Hankintamenettelyssä Kela noudattaa julkisista hankinnoista annettua lakia (348/2007). Kela määrittelee standardeissa kuntoutuspalvelujen laatu- ja sisältövaatimukset.

Kela järjestää kuntoutuspalvelujen tarjouskilpailut pääsääntöisesti avoimena menettelyinä, jolloin kaikilla halukkailla palveluntuottajilla on mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun. Hankinnasta julkaistaan aina ensin kansallinen hankintailmoitus HILMA-ilmoituskanavalla (www.hankintailmoitukset.fi). Tarjouspyyntömateriaali julkaistaan Kelan internetsivuilla, ja se on nähtävissä tarjouskilpailun ajan kohdassa www.kela.fi/kuntoutuspalvelut > Hankinnat.

Kela ilmoittaa tarjouspyynnössä hankinnassa käytettävät menettelyt ja tarjousten valinta- ja vertailuperusteet.

4.1.2 Sopimukset

Kela tekee valittujen palveluntuottajien kanssa määräaikaiset sopimukset. Sopimuksia tehdään vain palvelujen arvioitua tarvetta vastaava määrä.

Kelassa ylläpidetään tiedostoa tarjousasiakirjoista saaduista sellaisista palveluntuottajien tiedoista, jotka ovat tarpeellisia kuntoutuksen toteuttamisessa. Tietoja käytetään muun muassa kuntoutujien informoimiseksi palveluntuottajan valinnassa sekä kuntoutujan yksilökohtaisessa päätöksenteossa ja laskujen maksamisessa.

4.1.3 Alihankinta

Kelan palveluntuottaja voi toteuttaa kuntoutuspalveluja myös alihankintana. Alihankintana toteutetussa kuntoutuksessa palveluntuottaja ostaa kuntoutukseen kuuluvaa palvelua kolmannelta osapuolelta. Alihankkija ja palveluntuottaja ovat aina eri yrityksiä.

Alihankkijalla on sopimus Kelan palveluntuottajan kanssa ja tämän sopimuksen perusteella alihankkija antaa palveluntuottajan puolesta kuntoutukseen kuuluvaa palvelua Kelan kuntoutusasiakkaille. Alihankkija ei ole sopimussuhteessa Kelaan.

Alihankintasopimusta tehdessään palveluntuottaja huomioi tilaajavastuulain (laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä, 1233/2006) asettamat veloitteet. Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue antaa koko maassa tietoa tästä laista ja valvoo sen noudattamista.

Alihankinnan käyttäminen ei rajoita Kelan palveluntuottajan vastuuta kuntoutuspalvelun toteuttamisesta. Palveluntuottaja vastaa Kelalle alihankkijan toteuttamasta kuntoutuspalvelusta, vastuista ja veloitteista kuten omistaan.

4.2 Kuntoutusasian vireilletulo ja hakemuksen käsittely

Kuntoutusasia tulee Kelassa vireille asiakkaan kuntoutushakemuksella. Asiakas liittää hakemukseensa häntä hoitavan tahon laatiman B-lääkärintlausunnon tai vastavat tiedot sisältävän lääketieteellisen selvityksen tai kuntoutussuunnitelman.

Hakemusta käsittelevä Kelan toimihenkilö haastattelee asiakkaan Kelan ohjeiden mukaisesti.

Kuntoutuja saa aina kirjallisen kuntoutuspäätöksen, josta käy ilmi asian ratkaisu. Myönteisen päätöksen mukana kuntoutuja saa kuntoutusta koskevia ohjeita.

4.2.1 Päätöksestä tiedottaminen

Kelan toimihenkilö lähettää myönteisen kuntoutuspäätöksen tiedoksi palveluntuottajalle. Päätökseen hän liittää kopiot kuntoutujan hakemuksesta ja muista kuntoutuksen toteuttamisen kannalta välttämättömistä asiakirjoista, kuten kuntoutussuunnitelmasta ja muista lääkärintlausunnoista. Päätöksestä ja sen liitteistä käyvät ilmi kuntoutujan taustatiedot, perustelut kuntoutuksen tarpeesta ja omat kuntoutustavoitteet.

Kun palveluntuottaja on saanut päätöksen, se ilmoittaa kuntoutujalle kuntoutuksen ajankohdan. Poikkeuksena ovat kurssit, joiden ajankohta näkyy kuntoutuspäätöksessä.

Ratkaisun tehnyt toimihenkilö lähettää myönteisen tai kielteisen kuntoutuspäätöksen tiedoksi myös kuntoutujan hoidosta, kuntoutuksesta, kuntoutussuunnitelman laatimisesta ja seurannasta vastaavalle taholle.

4.2.2 Jatkotoimenpiteet

Kuntoutuksen toteutumisen jälkeen Kelan toimihenkilö käy läpi palveluntuottajan henkilöstön laatimat kuntoutujan kuntoutuspalautteet. Tarvittaessa toimihenkilö selvittää palveluntuottajan tai kuntoutujan yhteydenoton perusteella kuntoutukseen liittyviä asioita.

Kuntoutuksen päätyttyä Kela vastaa omalta osaltaan kuntoutuksen jatkotoimenpiteistä ja toimihenkilö ohjaa kuntoutujan tarvittaessa muiden palvelujen piiriin. Kuntoutusprosessin hoitaminen siirtyy takaisin hoitavalle taholle tai työterveyshuollolle, ellei asian käsittelyä ole aiheellista jatkaa Kelassa.

4.2.3 Kuntoutuskustannusten laskuttaminen ja maksaminen

Kela maksaa palveluntuottajan lähettämän laskun perusteella kuntoutuksesta aiheutuneet todelliset kustannukset palveluntuottajalle. Palveluntuottaja lähettää laskun Kelaan viimeistään 2 kuukauden kuluessa kunkin kuntoutusjakson päättymisestä. Jos kuntoutusprosessi on pitkäkestoinen ja/tai koostuu useista jaksoista, palveluntuottaja voi laskuttaa kustannukset kesken prosessin tai jaksojen päätyttyä. Tilanteissa, joissa kuntoutuja keskeyttää kuntoutuksen, Kela maksaa palveluntuottajalle korvauksen kuntoutuksesta aiheutuneista kustannuksista kuntoutuksen keskeytymiseen saakka.

Korvaus voidaan myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu määräajassa, jos epäminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.

Kuntoutuspalvelun tuottaja sitoutuu noudattamaan sopimuksen mukaisia laskutusperusteita. Sovitut hinnat sisältävät kaikki kyseisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Standardin mukaisesta kuntoutuksen toteuttamisesta palveluntuottaja ei saa periä kuntoutujalta asiakasmaksua, omavastuusuutta tai muuta lisämaksua. Kela korvaa vain toteutuneesta kuntoutuksesta (kuntoutujan läsnäolopäiviltä) aiheutuneet kustannukset.

Palveluntuottaja noudattaa Kelan ohjeita ja käyttää Kelan tilityslomaketta KU 206 ja laskutuslomaketta KU 201. Palveluntuottaja ei voi käyttää laskutuksessa omia lomakkeitaan.

Korvausten maksaminen edellyttää, että palveluntuottaja toimittaa Kelaan kuntoutuspalautteen. Maksamisen perusteeksi palveluntuottajan toimittaa Kelaan todistuksen kuntoutukseen osallistumisesta.

4.3 Tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö

Kela tiedottaa kuntoutuspalveluista valtakunnallisesti ja paikallisesti. Kelan tiedotus ei korvaa palveluntuottajan tiedotusta ja palveluiden markkinointia kuntoutujille.

Kuntoutusryhmä

Kelan terveysosaston kuntoutusryhmä vastaa Kelan internetsivuilla olevasta Kelan järjestämää kuntoutusta koskevasta tiedottamisesta. Internetsivuilla on asiakkaille ja palveluntuottajille erilliset kuntoutuksen sivustot. Näillä on tietoa mm. kuntoutuksen hankinnoista, standardeista, palveluista ja palveluntuottajista. Sivustoilla on aiheittain Ajankohtaistiedotteet-sivut, joilla ilmoitetaan Kelan kuntoutukseen liittyvistä asioista ja vastataan palveluntuottajilta tulleisiin kysymyksiin. Palveluntuottajan tulee seurata ajankohtaistiedotteita. Palveluntuottajien yhteystiedoista on linkit palveluntuottajien omille internetsivuille.

Kelan kuntoutusryhmä tekee laajasti yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa ja tiedottaa kuntoutuksesta erilaisissa sidosryhmille järjestettävissä tilaisuuksissa, kuten kouluksissa ja työkokouksissa. Palveluntuottajille järjestetään vuosittain työkokous vuoden alussa. Kelan kuntoutusryhmä osallistuu sosiaali- ja terveysministeriön neuvotelukunnan toimintaan.

Valtakunnallisesti keskeisiä sidosryhmiä ovat kuntoutuksen valtakunnalliset palveluntuottajat, ministeriöt, eläkevakuutuslaitokset, järjestöt ja tutkijatahot. Alueellisesti tärkeitä sidosryhmiä ovat alueen palveluntuottajat, keskussairaalat, työterveyshuollot, terveyskeskukset ja kuntien muut toimialat, työ- ja elinkeinotoimistot ja työllistymistä edistävät monialaiset yhteispalvelut (TYP-toimipisteet) sekä alueelliset järjestöt.

Vakuutuspiirit

Kelan kuntoutusryhmä ja vakuutuspiirit sopivat keskinäisestä työnjaosta tiedottamisessa. Tämän työnjaon mukaisesti vakuutuspiirit toteuttavat paikallisiin tarpeisiin kohdentuvaa tiedottamista ja koulutusta oman alueensa sidosryhmien edustajille. Nämä sidosryhmät on mainittu edellä. Vakuutuspiirien kuntoutustyöntekijät osallistuvat alueidensa työvoiman palvelukeskusten työskentelyyn sovitulla tavalla. Vakuutuspiirien johtajat vastaavat paikallisesta tiedottamisesta.

4.4 Auditointi

Auditointi on Kelan toteuttama järjestelmällinen, riippumaton ja dokumentoitu arviointi kuntoutustoiminnan laadun varmistamiseksi ja kehittämiseksi. Auditoinnilla selvitetään, vastaako kuntoutuspalvelun tuottajan toiminta tehtyjen sopimusten ja palveluntuottajan tarjousasiakirjoissa ilmoittamia tietoja ja täyttääkö se standardien sekä kuntoutustoimintaa ohjaavien lakien ja asetusten vaatimukset. Palveluntuottajan ja Kelan välisen sopimuksen mukaisesti Kelalla on oikeus auditoida sopimukseen kuuluva kuntoutustoiminta haluamallaan ajankohtana ja haluamallaan tavalla.

Auditoinnin tavoitteena on arvioida kuntoutusprosessia Kelan ja kuntoutujan näkökulmasta. Auditoinnissa tarkastetaan seuraavia laadun osa-alueita: laadunhallinta, henkilöstö, kuntoutustilat ja -laitteet, asiakasturvallisuus, kuntoutujan oikeudet, kuntoutusprosessi (sisältö ja toteutus) sekä dokumentaatio. Auditoinnissa toimivat koulutetut Kelan toimihenkilöt.

Auditointihavainnot luokitellaan vakaviin ja lieviin poikkeamiin sekä kehittämissuhteisiin. Vakavat poikkeamat ovat palveluntuottajan toiminnasta puuttuvia laadun osatekijöitä ja/tai menettelytapoja. Tällöin palveluntuottajan sopimuksessa lupaamat asiat eivät täyty. Poikkeamat voivat koskea vaatimuksia, jotka liittyvät, esimerkiksi kelpoisuusehtoihin, kuntoutuspalveluihin, henkilöstöön tai kuntoutustoimintaa ohjaaviin lakeihin ja asetuksiin. Lievät poikkeamat ovat asioita, joissa laadunhallinnan jokin osatekijä, esimerkiksi dokumentointi, ei täysin vastaa toiminnalle asetettuja tai luvattuja kriteereitä. Tällöin sopimuksessa mainittujen Kelan standardien sekä kuntoutustoimintaa ohjaavien lakien ja asetusten vaatimukset täyttyvät kuitenkin osittain.

Auditoinneissa havaitut vakavat poikkeamat edellyttävät palveluntuottajalta aina toimenpiteitä välittömästi. Lievät poikkeamat vaativat toimenpiteitä kahden kuukauden kuluessa asian saattamiseksi sopimuksen mukaiselle tasolle.

Auditoinneilla tuodaan lisäksi esiin palveluntuottajan kuntoutustoiminnan vahvuuksia, jotka ylittävät laatuvaatimukset ja/tai hyvän kuntoutuskäytännön mukaisen toiminnan. Auditointien esittämät kehittämissuhteet tähtäävät palveluntuottajan kuntoutustoiminnan kehittämiseen.

LIITTEET

LIITE 1 AMMATTI- JA TEHTÄVÄNIMIKKEET

Tässä liitteessä ja standardissa mainittuihin AMK-tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat vanhemmat opistoasteen tutkinnot. Kaikkiin tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat EU:ssa hyväksytyt koulutukset.

AmmatINVALINTPSYKOLOGI

Tehtävänimike. Psykologi, jonka tehtäviin kuuluu mm. ammatinvalinnanohjaus, koulutukseen ja työelämään sijoittumisen tukeminen sekä vajaatyökykyisen tai kuntoutusasiakkaan kuntoutuksen suunnittelu ja toteutus.

APUVÄLINETEKNIKKO (AMK)

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolle Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on myöntänyt oikeuden käyttää apuvälineteknikon nimikesuojattua ammattinimikettä.

ASKARTELUNOHJAAJA

Henkilö, jolla on ohjaustoiminnan artonomin (AMK) tutkinto tai askartelunohjaajan tutkinto tai ammattikorkeakoulussa suoritettu käsi- ja taideteollisuuden ammattikorkeakoulututkinto.

ASTMAHOITAJA

Tehtävänimike. Astmahoitaja on sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja, joka on hankkinut erikoistiedot hengityssairauksien hoidosta.

AVANNEHOITAJA

Tehtävänimike. Avannehoitaja on sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja, joka on hankkinut lisäopinnoilla erikoistiedot avanneleikattujen hoidosta.

DIABETESHOITAJA

Tehtävänimike. Diabeteshoitaja on sairaanhoitaja, terveydenhoitaja tai kättilö, jolla on erikoistiedot diabeteksen hoidosta.

DIALYYSIHOITAJA

Tehtävänimike. Dialyysihoitaja on sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja, joka on saanut ammatillista lisäkoulutusta dialyysiosastolla.

ERIKOISLÄÄKÄRI

Erikoislääkärin tutkinnon voi suorittaa henkilö, joka on Suomessa saanut oikeuden tai luvan harjoittaa lääkärin ammattia. Erikoistumisopinnot suoritetaan erikoisalakohdainten koulutusvaatimusten mukaan viiden tai kuuden vuoden koulutusohjelmassa. Valvira myöntää oikeuden harjoittaa erikoislääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä.

Erikoistuva lääkäri

Erikoistuva lääkäri on rekisteröity yliopistossa alan erikoistumiskoulutusohjelmaan.

Erityislastentarhanopettaja

Erityislastentarhanopettajalla on kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot sen laajuusena kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Tämän lisäksi hänellä on erityisopettajan opinnot.(60 op)

Erityisliikunnanohjaaja

Liikunnanopettaja, liikunnanohjaaja tai vapaa-ajan ohjaaja, jolla on vähintään approbatur-tasoinen tai sitä vastaava (15 opintoviikkoa tai 25 opintopistettä) pätevyystodistus tai suuntautuminen erityisliikuntaan.

Erityisopettaja

Luokanopettajan tutkinnon suorittanut opettaja, joka erilliset erityisopettajan opinnot suorittuaan saa kelpoisuuden antaa sekä luokkamuotoista että osa-aikaista erityisopetusta. Aineenopettajan tutkinnon tai muun ylemmän korkeakoulututkinnon ja erilliset opettajan pedagogiset opinnot suorittanut saa erilliset erityisopettajan opinnot suorittuaan kelpoisuuden antaa osa-aikaista eli laaja-alaista erityisopetusta.

Lastentarhanopettajan tutkinnon suorittanut saa erilliset erityisopettajan opinnot suorittuaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuuden (erityislastentarhanopettaja).

Fysioterapeutti

Fysioterapiaa antaa fysioterapeutti (AMK), fysioterapeutin, lääkintävoimistelijan tai erikoislääkintävoimistelijan tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on Sosiaali- ja terveysalan lupa - ja valvontaviraston Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä. Katso myös psykofyysiseen fysioterapiaan erikoistunut fysioterapeutti.

Geronomi

Geronomi (AMK) on sosiaalialan ammattikorkeakoulututkintonimike. Geronomin koulutuksen laajuus on 210 opintopistettä. Tutkinto suoritetaan vanhustyön koulutusohjelmassa.

Ilmaisutaidon opettaja

Ilmaisutaidon opettajalla on opettajakoulutus ja sen lisäksi sivuaineena draamakäsitys, jonka opintojen laajuus on vähintään 25 opintopistettä.

IT-ohjaaja

IT-ohjaajan ammatillisena peruskoulutuksena voi olla esimerkiksi datanomin tai tradenomin tutkinto. Näkövammaisten kuntoutuksessa on lisäksi hankittu näkövammaisten IT-ohjaukseen tarvittavat erityistaidot esimerkiksi Arla-instituutin tai Näkövammaisten Keskusliiton järjestämässä koulutuksessa.

Jalkaterapeutti

Jalkaterapeutti (AMK) on sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintonimike. Jalkaterapeutin koulutuksen laajuus on 210 opintopistettä.

Jalkojenhoitaja

Jalkojenhoitaja on toisen asteen tutkinnon suorittanut terveydenhuollon ammattihenkilö. Jalkojenhoitajan koulutusta ei enää järjestetä Suomessa. Nimikesuojauksen aikanaan saanut ammattihenkilö katsotaan edelleen terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annetun lain (559/1994) ja asetuksen (564/1994) tarkoittamaksi terveydenhuollon ammattihenkilöksi.

Kipuhoitaja

Tehtävänimike. Kipuhoitaja on sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja, joka on hankkinut erikoistiedot kivunhoidosta (sosiaali- ja terveystieteiden erikoistumisopinnot 30 opintopistettä).

Kommunikaatio-ohjaaja

Tehtävänimike. Erityisesti kuurosokeiden kuntoutuksessa toimiva erityisosaaja, joka ohjaa kuntoutujaa kommunikoimaan esimerkiksi viittotun kielen sekä liike- ja tuntu-aistin välityksellä. Kommunikaatio-ohjaajat ovat koulutustaustaltaan yleensä viittomakielen tulkkeja tai viittomakielen opettajia. Näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden haptiikan, kosketusviestien ja kuvailun käytön ohjaukseen suuntautunut näkövammaistaitojen ohjaaja voi toimia kommunikaatio-ohjaajana.

Kuntohoitaja

Henkilö, jolla on terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (564/94) tarkoittama Valviran hyväksymä koulutus. Kuntohoitajan koulutusta ei enää järjestetä Suomessa. Vastaavan pätevyyden antaa lähihoitajan koulutus, johon sisältyvät kuntoutuksen eriytyvät ammatilliset opinnot.

Kuntoutuksen erityispätevyys saanut erikoislääkäri

Kuntoutuksen erityispätevyys edellyttää erikoislääkärin tutkintoa ensi sijassa jollakin seuraavista lääketieteen erikoisaloista: 5 vuoden koulutusohjelmat: foniatria, fysioterapia, geriatria, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, lastenneurologia, liikuntalääketiede tai silmätaudit; 6 vuoden koulutusohjelmat: ihotaudit ja allergologia, keuhkosairaudet ja allergologia, lastenpsykiatria, lastentaudit, neurologia, nuorisopsykiatria, ortopedia ja traumatologia, psykiatria, reumatologia, sisätaudit, terveydenhuolto, työterveyshuolto, yleiskirurgia tai yleislääketiede. Erityispätevyyden myöntää Suomen Lääkäriliitto.

Kuntoutuslääkäri

Tehtävänimike, jota käytetään kuntoutuslaitoksessa toimivasta laillistetusta lääkäristä, jolla on pitkäaikainen käytännön kokemus kuntoutustyöstä sekä kuntoutukseen liittyvää lisä- tai täydennyskoulutusta.

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK) on sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinnon tutkintonimike. Kuntoutuksen ohjaajan koulutuksen laajuus on 210 opintopistettä.

Kuulontutkija/Audionomi

Sairaanhoitajan tai terveydenhoitajan ammattikorkeakoulututkinnon tai vastaavan opistoasteen tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on vähintään kahden vuoden työkokemus alalta ja sen jälkeen kuulontutkijan 60 opintopisteen laajuiset erikoistumisopinnot.

Kuurosokeuskuntouttaja

Tehtävänimike. Henkilö, jolla on terveydenhuollon tai sosiaalialan ammattitutkinto sekä työpaikkakoulutuksena saatu koulutus kuurosokeudesta ja sen kuntoutuksesta. Näkövammaisten, kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden haptiikan, kosketusvies-tien ja kuvailun käytön ohjaukseen suuntautunut näkövammaistaitojen ohjaaja voi toimia kuurosokeuskuntouttajana.

Käsityönohjaaja

Tehtävänimike. Käsityönohjaajalla on ohjaustoiminnan artonomin koulutus tai hänellä on oltava useamman vuoden kokemus ko. työstä kuntoutuksen parissa. Vaaditut kokemukset määritellään tarkemmin palvelulinjakohtaisissa standardeissa.

Laillistettu lääkäri

Lääketieteen lisensiaatti (LL) on lääkärin yliopistollinen perustutkinto, jonka suoritamisen jälkeen lääkäri laillistetaan. Valmistuvien lääkäreiden on haettava laillistusta Valviralta.

Lastenhoitaja

Lastenhoitajalla on terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (564/94) tarkoittama Valviran hyväksymä koulutus. Lastenhoitajan koulutusta ei enää järjestetä Suomessa. Vastaavan pätevyys antaa lähihoitajan koulutus, johon sisältyvät lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen eriytyvät ammatilliset opinnot.

Lastenohjaaja

Tehtävänimike. Perhekuntoutuksessa lastenohjaajat toimivat kuntoutujien lasten ja sisarusten ohjaajina. Lastenohjaajina voivat toimia sosiaali- ja terveydenhuoltoalan, kasvatustieteen ja erityispedagogiikan opiskelijat tai avustavaan henkilöstöön kuuluvat työntekijät.

Lastentarhanopettaja

Lastentarhanopettajalla on kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, taikka sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot sen laajuisena kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Liikkumistaidon ohjaaja

Sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteen ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla lisäksi on liikkumistaidon ohjauksen sisältävä näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutus. Näkövammaisten liikkumistaitoon suuntautunut näkövammaistaitojen ohjaaja voi toimia liikkumistaidon ohjaajana.

Liikunnanohjaaja

Liikunnanohjauksen perustutkinto, joka on toisen asteen ammatillinen tutkinto. Myös nuoris- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinnossa voi suuntautua liikunnan ohjaukseen. Liikunnan ammattitutkinnon voi suorittaa myös ammatillisena aikuiskoulutuksena, jolloin tutkinto suoritetaan näyttötutkintona.

Liikunnanohjaaja (AMK)

Ammattikorkeakouluissa voi suorittaa liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa liikunnan ammattikorkeakoulututkinnon liikunnanohjaaja (AMK).

Liikuntafysiologi

Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnassa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla on tutkinnon pääaineena liikuntafysiologia.

Luovan toiminnan ohjaaja

Tehtävänimike. Luovan toiminnan ohjaaja on erilaisten luovan toiminnan ryhmien (maalaukset, piirustus, käsityö, musiikki) vetäjä. Koulutuksena voi olla esimerkiksi kuvataiteilija, vapaa-ajan ohjaaja tai toimintaterapeutti.

Lymfaterapeutti

Lymfaterapeutina voi toimia fysioterapeutin, sairaanhoitajan tai kuntahoitajan koulutuksen saanut henkilö, jolle Valvira on myöntänyt ammatinharjoittamisoikeuden ja joka on lisäksi suorittanut lymfaterapiakoulutuksen Suomessa tai ulkomailla.

Lähihoitaja

Sosiaali- ja terveysalan toisen asteen tutkinnon suorittanut henkilö, jolle Valvira on myöntänyt oikeuden käyttää lähihoitajan nimikesuojattua ammattinimikettä. Vastava pätevyys on aikaisemmin perushoitajan, apuhoitajan, vajaamielishoitajan ja mielisairaanhoitajan tutkinnon suorittaneilla henkilöillä.

Musiikkiterapeutti

Musiikkiterapiaa antaa musiikkiterapeutin koulutuksen saanut henkilö.

Neuropsykologi

Neuropsykologista kuntoutusta antaa psykologin koulutuksen saanut henkilö, jolla on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston eli Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä. Lisäksi hänellä tulee olla neuropsykologian erikoispsykologin koulutus (PsL, psykologian lisensiaatin tutkinto, johon kuuluvat erikoistumisopinnot neuropsykologian erikoisalalla) tai kliinisen neuropsykologin koulutus (3-vuotinen valtakunnallinen erikoistumiskoulutus).

Nuorisotyöntekijä

Tehtävänimike. Nuorisotyöntekijä on koulutukseltaan sosionomi (AMK) suuntautumisvaihtoehtona nuorisotyö tai nuorisokasvatuksen maisteri tai yhteisöpedagogi (AMK).

Näkövammaistaitojen ohjaaja

Näkövammaistaitojen ohjaajalla on näyttökokein osoitettu pätevyys toimia joko näkövammaistaitojen ohjauksen asiantuntijana tai näkövammaistaitojen ohjaajana sekä lisäksi kaksi seuraavista osaamisen alueista: näkövammaisten asiakkaiden liikumistaidon ohjaus, näkövammaisten asiakkaiden näönkäytön ohjaus, pistekirjoituksen ohjaus, teknisten apuvälineiden ohjaus, näkö- ja kuuluvammaisten ja kuurosokeiden asiakkaiden haptiikan, kosketusviestien ja kuvailunkäytön ohjaus sekä yrittäjänä toimimisen ohjaus. (Ks. myös kohdat Näkövammaisten kuntoutusohjaaja ja Näönkäytön ohjaaja).

Näkövammaisten kuntoutusohjaaja

Sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla on Arlainstituutissa tai Keskuspuiston ammattiopiston Arlan toimipaikassa ammattillisena lisätutkintona suoritettu näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutus.

Vuodesta 2012 alkaen näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutuksen on korvannut näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto.

Näönkäyttöohjaaja

Sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla on Arlainstituutissa tai Keskuspuiston ammattiopiston Arlan toimipaikassa ammatillisena lisätutkintona suoritettu näönkäyttöohjaajan koulutus tai näönkäytön ohjauksen opinnot sisältävä näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutus. Näkövammaisten näönkäytön ohjaukseen suuntautunut näkövammaistaitojen ohjaaja voi toimia näönkäyttöohjaajana.

Ohjaustoiminnan artonomi AMK

Ohjaustoiminnan artonomilla on AMK-koulutus, joka sisältää käyttäytymistieteiden teoriaopintojen, työelämäprojektien ja työharjoittelujen avulla perehtymistä yksilöiden kohtaamiseen sekä yksilöiden ja ryhmän terapeuttiin tai pedagogiseen ohjaamiseen. Ohjaustoiminnan artonomin koulutus sisältää käsityön, ilmaisun ja mediataiteen opintoja. Taito- ja taideaineiden ohjaaminen tai hyvinvoinnin ja kuntoutuksen edistäminen on mahdollista ottaa sivuaineeksi.

Opettaja

Opetus- tai ohjaustehtävissä toimiva henkilö, joka on suorittanut kasvatustieteiden maisterin tutkinnon.

Ammatillisten opintojen opettajan kelpoisuus on määritelty valtioneuvoston asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986,13 §.

Ammattiopettajalta edellytetään paitsi alan tutkintoa, myös kolmen vuoden käytännön työkokemusta ja 60 opintopisteen tai 35 opintoviikon pedagogisia opintoja.

Perheterapeutti

Valviran hyväksymän perheterapiakoulutuksen suorittanut henkilö, jolle Valvira on myöntänyt oikeuden käyttää nimikesuojattua psykoterapeutin ammattinimikettä. Perheterapeutin koulutuksessa suoritetaan erityistason tai vaativan erityistason opinnot.

Pistekirjoituksen ohjaaja

Sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden ammattillisen perustutkinnon suorittanut henkilö, jolla on Arlainstituutissa tai Keskuspuiston ammattiopiston Arlan toimipaikassa ammatillisena lisätutkintona suoritettu pistekirjoituksen ohjaajan koulutus tai pistekirjoituksen ohjauksen opinnot sisältävä näkövammaisten kuntoutusohjaajakoulutus tai pistekirjoituksen ohjaajan ammattinimikkeellä toimiva henkilö, jolla on soveltuva ammatillinen perustutkinto ja toimipaikkakoulutuksena saatu pistekirjoituksen ohjaajan koulutus sekä pitkäaikainen työkokemus ko. tehtävissä. Näkövammaisten pistekirjoituksen ohjaukseen suuntautunut näkövammaistaitojen ohjaaja voi toimia pistekirjoituksen ohjaajana.

Psykodraamaohjaaja

Psykodraamaohjaajan koulutus voidaan suorittaa

- kaksivaiheisena, jolloin koulutukseen pääsyn edellytyksenä on toiminnallisen ryhmätyön ohjaajan tutkinto (TRO-tutkinto) tai
- yhtenäisenä pidempänä koulutuksena ilman edeltävää TRO-tutkintoa.

Psykodraamaohjaajan koulutus antaa valmiudet psykodraamamenetelmän itsenäiseen käyttöön.

Psykofyysiseen fysioterapiaan erikoistunut fysioterapeutti

Psykofyysiseen fysioterapiaan erikoistunut fysioterapeutti on suorittanut eripituisia (15, 30 tai 60 opintopistettä) psykofyysisen fysioterapian erikoistumisopintoja.

Psykologi

Psykologi on terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/94) tarkoittama ammattihenkilö, jolla on Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna psykologina. Psykologi on koulutukseltaan psykologian maisteri (PsM) tai suorittanut muun ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu korkein arvosana psykologiassa.

Psykoterapeutti

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/94) tarkoittama ammattihenkilö, jonka psykoterapiakoulutuksen Valvira on hyväksynyt ja jolle se on myöntänyt oikeuden käyttää psykoterapeutin nimikesuojattua ammattinimikettä. Psykoterapeutin ammattiin johtavalla koulutuksella tarkoitetaan Valviran hyväksymää erityistason (ET), vaativan erityistason (VET) tai muuta vastaavaa psykoterapiakoulutusta. Psykoterapeutilla voi olla koulutus yksilöpsykoterapiasta, ryhmäpsykoterapiasta ja/tai perheterapiasta.

Puheterapeutti

Puheterapiaa antaa puheterapeutin koulutuksen saanut henkilö, jolla on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä.

Puhevammaisten tulkki

Erikoisammattitutkinto, joka on tarkoitettu vähintään sosiaali- ja/tai terveysalan perustutkinnon suorittaneille henkilöille. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona, ja opiskelu voidaan toteuttaa työn ohella monimuoto-opiskeluna. Koulutuksen kokonaiskesto on noin kaksi vuotta, ja sen tarkempi kesto määräytyy opiskelijan aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella. Alaan liittyviä opintoja ennen puhevammaisten tulkin koulutuksen järjestämistä suorittaneet henkilöt voivat käyttää esimerkiksi nimityksiä AAC-työntekijä, AAC-tulkki tai AAC-ohjaaja.

Ratsastusterapeutti

Ratsastusterapeutti on fysioterapeutin, toimintaterapeutin, psykologin, psykoterapeutin, sairaanhoitajan, opettajan tai erityisopettaja tutkinnon suorittanut henkilö, joka on lisäksi suorittanut Suomen Ratsastusterapeutit ry:n järjestämän ratsastusterapeuttikoulutuksen.

Ravitsemusterapeutti

Ravitsemustiedettä yliopistossa pääaineenaan opiskellut ammattihenkilö, jolle Valvira on myöntänyt oikeuden harjoittaa laillistetun ravitsemusterapeutin ammattia (laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559).

Ravitsemus-/ravintoneuvoja

Tehtävänimike. Ravitsemusterapeutin ohjauksessa kuntoutuslaitoksessa voi toimia myös ravitsemus- ja ravintoneuvoja, joilla on perustutkintona esimerkiksi sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai kotitalousopettajan koulutus.

Reumahoitaja

Tehtävänimike. Sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja, joka on hankkinut erikoistiedot reumasairauksien hoidosta. Toimenkuvaan kuuluvat ohjaus ja neuvonta sekä tarvittavien tutkimusten järjestäminen ennen lääkärin vastaanottoa.

Sairaanhoitaja

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulussa hoitotyön koulutusohjelmassa sairaanhoitajan (AMK) tutkinnon tai vastaavan aiemman opistoasteen tutkinnon suorittanut henkilö, jolle Valvira on myöntänyt oikeuden harjoittaa sairaanhoitajan ammatia laillistettuna ammattihenkilönä. Terveystieteiden ammatin harjoittamisesta säädetään ammatinharjoittamislaissa 559/1994, 1030/2000 ja asetuksessa terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994, 824/1999.

Erillistä erikoissairaanhoitajan koulutusta ei enää ole, vaan opiskelijat valitsevat opintojensa loppupuolella erikoisalalan, johon suuntautuvat.

Seksuaaliterapeutti

Koulutukseen pääsyn edellytyksenä on sosiaali- tai terveydenhuollon, kasvatus- tai opetusalan tai nuorisotyön tutkinto. Koulutuksen laajuus on 30 opintopistettä, ja sitä toteutetaan ammattikorkeakouluissa ja kesäyliopistoissa.

Seksuaaliterapeutti

Seksuaaliterapeutina voi toimia henkilö, jolla on yhteispohjoismaisen The Nordic Association for Clinical Sexology (NACS) järjestön auktorisointi. Suomessa toimiva NACS-jäsenjärjestö on Suomen Seksologinen Seura. Suomessa auktorisointia osoittavat nimikkeet ovat seksuaaliterapeutti (erityistaso), seksuaalipedagogi (erityistaso) ja kliininen seksologi (vaativa erityistaso). Nimikkeet myönnetään koulutustason perusteella.

Sisäilma-asiantuntija/-korjausneuvoja

Insinööri tai teknikko, joka on perehtynyt sisäilma-asioihin ja -korjauksiin.

Sosiaalipsykologi

Henkilö, joka on suorittanut ylempään korkeakoulututkinnon pääaineenaan sosiaalipsykologia.

Sosiaalityöntekijä

Kelpoisuusvaatimuksena sosiaalityöntekijän tehtäviin on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä (laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005). Lain siirtymäsäännöksen (14 §) mukaan henkilöt, jotka ovat olleet lain voimaan tullessa kelpoisia sosiaalityöntekijän tehtäviin, säilyttävät kelpoisuutensa edelleen.

Sosionomi (AMK)

Nimikettä sosionomi (AMK) käytetään sosiaali- ja terveys- ja kasvatusalan ammattikorkeakoulututkinnosta.

Suuhygienisti

Suuhygienisti (AMK) on laillistettu terveydenhuollon ammattinimike. Aiempia tutkinto- ja/tai virkanimikkeitä olivat ylempi hammashoitaja, erikoishammashoitaja tai hammashuoltaja.

Syöpäsairaanhoitaja

Tehtävänimike. Syöpäsairaanhoitaja on sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja, joka on suorittanut 30 - 60 opintopisteen laajuiset erikoistumisopinnot syöpäpotilaan hoitotyöstä.

Taideterapeutti

Taideterapeutilla on terveydenhoito- tai sosiaalialan tai taidealan pohjakoulutus. Peruskoulutuksen lisäksi taideterapeutilta edellytetään taideterapiakoulutusta ja oma-kohtaista kokemusta taiteen tekemisestä.

Taidepsykoterapeutti

Taidepsykoterapeutilla tulee olla Valviran hyväksymä psykoterapiakoulutus ja Valviran myöntämä oikeus käyttää psykoterapeutin nimikesuojattua ammattinimikettä.

Tanssiterapeutti

Tanssiterapeutilla on vähintään alempi korkeakoulu- tai opistotasoinen tutkinto sekä vähintään 2 vuoden työkokemus sosiaali- ja terveys-, tanssi-, taide- tai opetusosalta ja lisäksi hyväksytysti suoritettavat tanssiterapian 90 opintopisteen opinnot.

Terveydenhoitaja

Terveydenhoitajan tutkinnon voi suorittaa ammattikorkeakouluissa. Tutkinnon laajuus on 240 opintopistettä. Terveydenhoitajan tutkinto sisältää sairaanhoitajan tutkinnon. Terveydenhoitaja laillistetaan terveydenhuollon ammattihenkilöksi sairaanhoitajana ja terveydenhoitajana.

Toiminnallisen ryhmätyön ohjaaja (TRO)

Koulutukseen pääsyn edellytyksenä on soveltuva korkeakoulu- tai vanha keskias-teen tutkinto. Sen lisäksi vaaditaan työ, johon menetelmää voidaan soveltaa, ja työkokemusta omalta alalta vähintään 2 vuotta sekä soveltuvuus, joka selvitetään hakemuksessa ja haastattelussa. Koulutus ei anna valmiutta psykodraamamenetelmän itsenäiseen käyttöön.

Toimintaterapeutti

Toimintaterapiaa antaa toimintaterapeutin (AMK), toimintaterapeutin tai erikoistoi- mintaterapeutin ammattitutkinnon suorittanut henkilö, jolla on Sosiaali- ja terveys- alan lupa- ja valvontaviraston Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan lail- listettuna ammattihenkilönä.

Työelämän asiantuntija

Tehtävänimike. Työelämän asiantuntijalla on vähintään ammattikorkeakoulututkinto tai vanha opistoasteen tutkinto. Työelämän asiantuntijalla on laaja-alainen työn ke- hittämissä tuntemus ja hän on oman työnsä kautta oppinut tuntemaan ja seurannut työelämään ja sen muutoksiin liittyviä ilmiöitä. Hän on kehittänyt osaamistaan työ- elämään liittyvillä koulutuksilla. Palvelulinjakohtaisissa standardeissa voi olla tehtä- vänimikettä koskevia tarkempia määrittelyjä.

Työfysioterapeutti

Työfysioterapeutin koulutukseen kuuluu fysioterapeutin tutkinnon lisäksi lisä- ja jatkokoulutus ammattikorkeakoulussa, yliopistossa tai Työterveyslaitoksen yksiköissä. Työfysioterapian erikoistumisopinnot antavat työterveyshuoltolain 1383/2001 vaatiman pätevyyden toimia asiantuntijana työterveyshuollossa.

Työterveyshoitaja

Työterveyshuoltolain (1383/2001) ja Valtioneuvoston asetuksen (1484) mukaan työterveyshuollossa toimivalla laillistetulla terveydenhoitajalla tulee olla terveydenhoitajan pätevyys ja ammattikorkeakoulussa suoritetut työterveyshuollon erikoistumisopinnot tai vähintään seitsemän opintoviikon laajuinen työterveyshuollon koulutus kahden vuoden kuluessa työterveyshuollon tehtäviin siirtymisestä.

Unihoitaja

Tehtävänimike. Unihoitaja on sairaanhoitaja, joka on unenhuollon, unihäiriöiden hoidon ja siihen liittyvän hoitotyön asiantuntija. Hän on saanut toimipaikkakoulutuksen yliopistosairaaloiden tai keskussairaaloiden uniklinikoissa ja unilaboratorioissa.

Uroterapeutti

Uroterapeutti on sairaanhoitaja tai fysioterapeutti, joka on käynyt Uroterapiatyön ammatillisen lisäkoulutuksen (30 opintopistettä) tai suorittanut aiemmin vastaavan koulutuksen. Hän toimii koulutustaan vastaavassa tehtävässä virtsaelinten toimintahäiriöiden diagnostiikan, tutkimuksen, hoidon tai kuntoutuksen alueella.

Vapaa-ajan ohjaaja

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinnon, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja, voi suorittaa useissa vapaa-ajan- ja liikunta-alan koulutusta antavissa oppilaitoksissa. Perustutkinnon voi suorittaa myös työelämän näyttötutkintona. Vapaa-ajan ohjaajan tehtävissä voi toimia myös lasten ja nuorten erityisohjaajan tutkinnon näyttötutkintona suorittanut henkilö.

Yhteiskuntatieteiden maisteri

Ylempi korkeakoulututkinto, jossa pääaineena on kuntoutustiede.

Yhteisöpedagogi

Yhteisöpedagogi (AMK) on suorittanut ammattikorkeakoulututkinnon kansalaistoitinnan tai nuorisotyön koulutusohjelmassa.

LIITE 2 KÄSITTEET

Alihankkija

Alihankkija on itsenäinen ammatinharjoittaja tai yritys, joka on sopimussuhteessa Kelan palveluntuottajaan ja joka palveluntuottajan kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella antaa Kelan palveluntuottajan puolesta kuntoutuspalvelua Kelan kuntoutusasiakkaille.

Alihankkija ja Kelan palveluntuottaja ovat aina eri yrityksiä. Alihankkija ei ole sopimussuhteessa Kelaan.

Aluevalvontavirasto (AVI)

Aluehallintovirasto hoitaa seuraavia entisiä lääninhallituksen tehtäviä: peruspalvelujen arviointi, sosiaalihuoltoon, terveydenhuoltoon ja ympäristöterveydenhuoltoon liittyvät tehtävät, opetustoimen tehtävät, kuluttaja- ja kilpailuasiat, pelastustoimi sekä poikkeusoloihin varautuminen.

Ammatillinen kuntoutussuunnitelma

Ammatillinen kuntoutussuunnitelma on Kelan kuntoutustutkimuksessa laadittava suunnitelma ammatillisen kuntoutuksen toteuttamiseksi.

Avainhenkilö

Työryhmään kuuluva kuntoutuksen ammattihenkilö, jonka osuus kuntoutujan prosessissa on keskeinen.

Avojakso

Avojakso sisältää kuntoutuspäiviä, joiden kesto ja sisältö on määritelty tarkemmin palvelulinjoissa.

Avomuotoinen kuntoutus (avojakso, käyntikerta)

Yksilöllisesti tai ryhmämuotoisesti toteutettua kuntoutusta, johon ei sisälly majoitusta. Palvelulinjakohtaisesti voi olla tarkennuksia avomuotoisen kuntoutuksen majoituksesta.

Avustava henkilöstö

Kuntoutujien päivittäisiä toimintoja varten saatetaan tarvita vakinaista tai ostopalveluna hankittua hoitohenkilöstöä tai avustavaa henkilöstöä, joilla on vähintään sosiaali- ja terveydenhuollon tai kasvatustieteen toisen asteen soveltuva koulutus, kuten lähihoitajan koulutus.

Ennakkopalvelu

Ennakkopalvelu on ennen kuntoutuksen alkamista tapahtuva toiminta, jonka sisältö kuvataan palvelulinjakohtaisessa standardissa tarkemmin.

Erityistyöntekijä

Erityistyöntekijä on kuntoutukseen perehtynyt terveydenhuollon tai sosiaalialan ammattitutkinnon tai muun vastaavan tutkinnon suorittanut henkilö. Erityistyöntekijät on määritelty palvelulinjoittain.

GAS -menetelmä

GAS (Goal Attainment Scaling, www.kela.fi, GAS-käsikirja) on kuntoutuksen tavoitteiden asettamisen menetelmä. Menetelmän avulla voidaan laatia yksilölliset konkreettiset tavoitteet yksittäiselle kuntoutujalle, ja tavoitteiden toteutumista voidaan tarkastella yksilö- ja ryhmätasolla.

GAS-Tavoitteen asettaminen -lomake ja GAS-käsikirja ovat tulostettavissa Kelan internet-sivuilta osoitteesta www.kela.fi/kuntoutuspalvelut > GAS-menetelmä.

Hyvä kuntoutus

Oikea-aikainen ja oikein kohdennettu kuntoutus, jossa etukäteen otetaan huomioon kokonaisvaltaisesti kuntoutujan tarpeet ja nyky-ympäristö. Kuntoutus toteutuu yhdessä kuntoutujan kanssa asetettujen tavoitteiden mukaisesti käyttäen tuloksellisia ja yleisesti hyväksytyjä kuntoutusmenetelmiä. Prosessin aikana syntyvä tieto ja jatko-ohjauksen tarve välitetään kuntoutujan suostumuksella hoidosta tai seurannasta vastaavaan yksikköön. Kuntoutuksen aikana tehdään kuntoutujan tarpeiden mukaista verkostoyhteistyötä. Hyvään kuntoutukseen kuuluu riittävän tiedon antaminen ja ohjaus sekä kuntoutujan aktiivinen osallistuminen.

ICD-luokitus

ICD-luokitus (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems) on WHO:n terveydenhuollon vakiintunut tautiluokitus, joka tunnetaan nimellä Kansainvälinen tautiluokitus.

ICF-luokitus

ICF-luokitus (International Classification of Functioning, Disability and Health) on WHO:n luokitusperheeseen kuuluva toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus.

Kelan yhteyskeskus

Kelan yhteyskeskuksen yksiköt vastaavat keskitetysti asiakkaiden puheluihin. Yhteyskeskus hoitaa asiakkaan asian puhelimitse mahdollisimman pitkälle.

Kokemusasiantuntija

Kokemusasiantuntija on henkilö, jolla on oman tai läheisen sairauden vuoksi kokemusta sairaudesta ja kuntoutumisesta sekä sosiaali- ja terveystieteiden käytöstä. Kokemusasiantuntijana toimiminen edellyttää koulutusta tehtävään sekä riittävän pitkälle edennyttä omaa kuntoutumisprosessia. Kelan järjestämässä kuntoutuksessa kokemusasiantuntija voi toimia yhdessä palvelulinjakohtaisen standardin työryhmän jäsenten tai erityistyöntekijöiden kanssa.

Kuntouttava hoitotyö

Asiakaslähtöisesti toteutuva työote perushoidossa, joka tukee kuntoutujan itsenäisen toimintakyvyn turvaamista tai parantamista sekä hänelle asetettujen yksilöllisten kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista.

Kuntoutuja

Kelan standardissa kuntoutuja on henkilö, jolle on myönnetty Kelan järjestämä kuntoutus ja joka on Kelan hankkiman kuntoutuspalvelun lopullinen käyttäjä. Kuntoutuja

on oman kuntoutuksensa aktiivinen osallistuja, ja hänellä on halu parantaa kuntoutusprosessin avulla työ- ja/tai toimintakykyään.

Kuntoutuksen ammattihenkilö

Kelan standardissa määritelty kuntoutuksen ammattihenkilö, joka toteuttaa ohjattua kuntoutusohjelmaa. Kuntoutuksen ammattihenkilö on määritelty palvelulinjoissa työryhmän jäsenenä, työparina tai erityistyöntekijänä.

Kuntoutuksen arviointimenetelmät

Kuntoutuksen vaikuttavuutta ja kuntoutujan tavoitteiden toteutumista mittaavat arviointi- ja mittausmenetelmät, jotka on kuvattu palvelulinjoittain.

Kuntoutusohjelma

Kuntoutusohjelmasta ilmenevät jaksojen aikataulu, työryhmän jäsenet, erityistyöntekijät ja jaksojen vetäjät ja tarvittavat yksilöajat.

Kuntoutuspalaute

Kuntoutuspalaute on palveluntuottajan kuntoutusjakson lopuksi laatima asiakirja, jossa kuvataan kuntoutujan keskeisimmät kuntoutuksen tavoitteet, tulokset ja kuntoutuksen keskeinen sisältö.

Kuntoutusprosessi

Kuntoutujan aktiivisesti läpikäymä tapahtumasarja, johon kuuluvat seuraavat vaiheet: kuntoutuksen suunnittelu, käynnistyminen, toteuttaminen ja päättäminen.

Kuntoutussuunnitelma

Kuntoutussuunnitelma on kuntoutuksen toteuttamiseksi laadittava asiakirja.

Vaativa lääkinnällinen kuntoutus perustuu kuntoutujan hoidosta vastaavassa julkisen terveydenhuollon yksikössä laadittuun kuntoutussuunnitelmaan. Suunnitelma tehdään Kelan kuntoutussuunnitelmalomakkeelle (Ku 207) tai B-lääkärintilausuntoon, jos siitä käyvät ilmi vastaavat tiedot.

Kurssisuunnitelma

Kursseilla olevalle kuntoutujalle laaditaan kuntoutuksen ajaksi kurssisuunnitelma, joka sisältää ryhmämuotoisen ohjelman lisäksi kuntoutujan yksilöllisen ohjelman kurssien aikaisen kuntoutuksen toteuttamiselle.

Kurssivastaava

Tehtävänimike. Palveluntuottajan nimeämä kurssin vastuuhenkilö, jonka tehtävät on tarkemmin määritelty palvelulinjoissa. Kurssivastaava on yksi työryhmän jäsenistä.

Käyntikerta

Käyntikerta voi olla kuntoutujan, omaisen tai palveluntuottajan edustajan käyntikerta. Kuntoutuja käy kuntoutuspaikassa tai muussa sovitussa paikassa käyntikertoina joko yksilö- tai ryhmämuotoisesti. Palveluntuottajan edustajan, asiantuntijan tekemä käyntikerta voidaan tehdä esimerkiksi kuntoutujan kotiin, verkostoon tai työpaikalle.

Laatu

Kuntoutusprosessin laadun muodostavat palvelulinjan standardinmukaisuus, toteuttavaan kuntoutukseen nähden riittävä ja ammattitaitoinen henkilöstö, asianmukaiset tilat ja laitteet sekä palveluntuottajan kokemus kuntoutustoiminnasta.

Laitosmuotoinen kuntoutus (laitosjakso)

Yksilöllisesti tai ryhmämuotoisesti toteutettua kuntoutusta, joka sisältää majoituksen ja täysihoidon.

Luovat menetelmät -erikoistumisopinnot

Luovien menetelmien ammatilliset erikoistumisopinnot (30 opintopistettä) ovat ammattikorkeakoululainsäädännön mukaista tutkinnon jälkeistä ammatillista täydennyskoulutusta.

Muu kuntoutushenkilöstö

Kuntoutuksen ja vapaa-ajan ohjelman toteuttamista varten saatetaan tarvita muita oman ammattialansa tehtävissä toimivia henkilöitä. Muu kuntoutushenkilöstö ei Kelan standardissa määritellyssä kuntoutuksessa kuulu työryhmään tai erityistyöntekijöihin.

Omaohjaaja

Palveluntuottajan kuntoutujalle nimeämä ohjaaja, kuntoutuksen ammattihenkilö, joka on määritelty tarkemmin palvelulinjoissa.

Osittainen perhekurssi

Osittainen perhekurssi on kuntoutus- tai sopeutumisvalmennuskurssi, jossa kuntoutujan omainen tai muu läheinen tai perhe osallistuu kurssille osan aikaa, esimerkiksi kurssin alussa tai lopussa. Tämä osallistuminen on määritelty sairausryhmäkohtaisten kurssien palvelulinjakohtaisissa standardeissa.

Palaute

Palaute on kuntoutujan antama suullinen tai kirjallinen kommentti kuntoutuksen toteuttamisesta ja palveluntuottajasta.

Palvelulinja

Palveluntuottajan toteuttama kuntoutusmuoto (esimerkiksi muistihäiriöisten sopeutumisvalmennuskurssi), jonka sisältö ja toteuttaminen on määritelty standardissa.

Palveluntuottaja

Yksityinen yritys, laitos, säätiö tai vammaisjärjestö, joka tuottaa Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksesta annetun lain tarkoittamia kuntoutuspalveluja.

Parikurssi

Parikurssi on perhekurssi, jossa kuntoutujan aikuinen omainen tai muu läheinen osallistuu kuntoutukseen koko kurssin ajan.

Pedagoginen pätevyys

Pedagogisen pätevyyden voi hankkia erillisenä koulutuksena ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Pedagoginen pätevyys voi myös sisältyä opettajaopintoihin.

Perhekurssi

Perhekurssi on kuntoutus- tai sopeutumisvalmennuskurssi, jossa kuntoutujan omaisen tai muun läheisen tai perheen osallistuu kuntoutukseen koko kurssin ajan.

Standardi

Standardit koskevat Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista annetun lain mukaista ammatillista, lääkinnällistä ja harkinnanvaraista kuntoutusta. Standardeissa kuvataan kuntoutuksen toimittamisen prosessia ja sen etenemistä sekä asetetaan sille laatuvaatimuksia. Standardit sitovat palveluntuottajaa osana Kelan ja palveluntuottajan välistä sopimusta, ja niiden noudattamatta jättäminen voi muodostaa irtisanomis- tai purkuperusteen. Kelan avo- ja laitospuoleisen kuntoutuksen standardit ovat kuntoutuksen palvelulinjasta riippuen voimassa kyseisen palvelulinjan sopimuskauden ajan.

Toiminnallinen menetelmä

Kuntoutuksen tavoitteeseen pyritään tekemisen kautta. Työskentelyssä käytetään esimerkiksi kuvallista ilmaisua, tanssia ja draamaa. Toiminnallisiin menetelmiin annetaan koulutusta esimerkiksi eri järjestöjen ja yhteisöjen toteuttamana ammatillisena koulutuksena tai täydennyskoulutuksena.

Työkokeilutilat

Työkokeilutiloja voi olla palveluntuottajan omissa tiloissa tai muualla käytettävissä tiloissa esim. työklinoilla, työpajoissa, työkeskuksissa, työosastoilla, työhönvalmennussäätiöissä tai vastaavissa. Työkokeilutiloissa kokeillaan erilaisia työtehtäviä, tutkitaan vammaisten ja vajaakuntoisten henkilöiden työkykyä ja/tai edistetään henkilöiden työllistymistä ja selviytymistä työelämässä ammatillisen kuntoutuksen keinoin.

Työpari

Työpari on kahden erityistyöntekijän työryhmä, joka tukee ja ohjaa kuntoutujaa hänen kuntoutumisprosessissaan.

Työryhmä

Työryhmä vastaa keskeisesti kuntoutuksen suunnittelusta, kokonaisprosessin toteutuksesta ja seurannasta. Työryhmän jäseniltä edellytetään kokemusta kohderyhmän kuntoutuksesta ja hoidosta. Työryhmän jäsenet ja heidän kokemukseensa määrittävät palvelulinjakohtaisesti Kelan avo- ja laitospuoleisessa kuntoutuksessa.

Valvira

Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto, jonka tehtäviin kuuluu mm. terveydenhuollon ammattihenkilöiden pätevyyteen ja toimintaan liittyvä laillistaminen, nimikesuojauksen ja lupahallinto.

Verkkokuntoutus

Verkkokuntoutuksella tarkoitetaan tietotekniikan käyttöä kuntoutuksen menetelmänä, välineenä ja toimintatapana. Tietotekniikan avulla toteutettava verkkokuntoutus on kuntoutusta tukevaa toimintaa, ohjausta ja motivointia. Sen työkaluja voivat olla internet, intranetit ja tietokonepohjainen teknologia sekä sen avulla toimivat kuntoutuksen verkkosovellukset.

Verkkokuntoutus on sosiaalinen prosessi, ja siihen kuuluu vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa ihmisten kesken. Verkkokuntoutus mahdollistaa seurannan ja ohjauksen

kuntoutujalle sopivaan aikaan, sopivalla tahdilla ja sopivassa paikassa. Oheismateriaalit, tehtävät, linkit ja palaute voidaan jakaa verkon kautta.

Verkstoneuvottelu

Verkstoneuvottelu on kuntoutusprosessin aikana kuntoutujan kotipaikkakunnalla toteutuva neuvottelu, jossa kuntoutuja ja hänen omaisensa, palveluntuottajan edustaja sekä tarpeellinen lähiverkosto (esim. henkilökohtainen avustaja, työterveyshuollon, päiväkodin, koulun tai palvelutalon henkilökunta) yhteistyössä pyrkivät löytämään parhaat kuntoutusta ja kuntoutujan itsenäistä ja omaisten yhteistä osallistumista tukevat toimintatavat ja keinot.

Verkstoneuvottelu voi toteutua kuntoutujan kotona, päiväkodissa, koulussa, palvelutalossa tai muussa kuntoutujan keskeisessä toimintaympäristössä. Palveluntuottaja voi toteuttaa yhteydenoton kuntoutujaan ja hänen lähiverkostoonsa myös video- tai puhelinneuvotteluna. Video- tai puhelinneuvotteluun voi osallistua useita palveluntuottajan edustajia.

Vertaistukihenkilö

Vertaistukihenkilö on henkilö, jolla on samankaltainen vamma tai sairaus sekä mahdollisesti sama asuinpaikkakunta tai sama sukupuoli vertaistukea haluavan toiveiden mukaisesti. Palveluntuottajan kuntoutukseen osallistuvat vertaistukihenkilöt ovat saaneet koulutuksen tehtäviinsä. Palveluntuottajat antavat vertaistukihenkilöille riittävän ohjauksen kuntoutuksen toteuttamista varten.

Vertaistukiperhe ja vertaistukihenkilö toimivat kuntoutujan ja omaisten tukena elämän eri vaiheissa. Esim. mielenterveyskuntoutujien vertaistuki on samankaltaisten elämäkokemusten ja elämänvaiheiden kokeneiden ihmisten, keskinäiseen tasa-arvoisuuteen ja kuulluksi ja ymmärretyksi tulemiseen sekä kohtaamiseen ja keskinäiseen tukeen perustuva ihmissuhteiden muoto.

LIITE 3 KUNTOUTUSPALVELUIHIN SOVELLETTAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA JULKAISUJA

Kelan kuntoutuspalvelujen toteuttamisessa tulee aina noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Tähän liitteeseen on koottu Kelan kuntoutuspalvelujen tuottamisen kannalta keskeisimpiä lakeja ja asetuksia. Lisäksi liitteessä on mainittu julkaisu, johon standardissa on viitattu.

Lait ja asetukset:

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005
 Kielilaki 423/2003
 Saamen kielilaki 1086/2003
 Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010
 Laki yksityisestä terveydenhuollosta 152/1990
 Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011
 Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992
 Henkilötietolaki 523/1999
 Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994
 Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005
 Valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986
 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista 298/2009
 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 159/2007
 Tietoyhteiskuntakaari 917/2014
 Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011
 Työturvallisuuslaki 738/2002
 Pelastuslaki 379/2011
 Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011
 Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista 629/2010
 Työterveyshuoltolaki 1383/2001
 Valtioneuvoston asetus hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta 708/2013
 Laki julkisista hankinnoista 348/2007
 Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä 1233/2006

Julkaisut:

Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2002 (allastilat)
 Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004 (ratsastusterapia)
 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Ohje moniresistenttien mikrobien tartunnantorjunnasta 9/2014